

Województwo
Śląskie

Załącznik

do uchwały nr 608/155/VII/2026

Zarządu Województwa Śląskiego

RAPORT Z WYKONANIA W 2025 ROKU

PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM NA LATA 2022-2030

Katowice 2026 rok

**Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Województwa Śląskiego**

Spis treści

Spis treści 3

WSTĘP 4

1. PROBLEMY ZWIĄZANE ZE ŚRODKAMI PSYCHOAKTYWNYMI I UŻYCIEM ICH ORAZ CZYNNOŚCIAMI PROWADZĄCYMI DO UZALEŻNIEŃ (wybrane aspekty) 5

<i>Spożycie alkoholu.....</i>	<i>5</i>
<i>Używanie narkotyków w populacji generalnej.....</i>	<i>11</i>
<i>Uzależnienia behawioralne – wybrane zagadnienia.....</i>	<i>12</i>
<i>Młodzież a środki psychoaktywne w województwie śląskim.....</i>	<i>14</i>
<i>Nowe substancje psychoaktywne (NSP). Dopalacze.....</i>	<i>20</i>
<i>Leczenie uzależnienia w województwie śląskim.....</i>	<i>23</i>
<i>Szkody związane z używaniem alkoholu i narkotyków.....</i>	<i>26</i>
<i>Sytuacja życiowa osób i rodzin z problemem alkoholowym i narkotykowym w województwie śląskim.....</i>	<i>29</i>
<i>Przestępczość związana z alkoholem i narkotykami.....</i>	<i>33</i>

2. ZADANIA ZREALIZOWANE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM W 2025 ROKU 35

<i>Edukacja publiczna i wzmacnianie zintegrowanych oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień.....</i>	<i>36</i>
<i>Wzmocnienie systemu rozwiązywania problemów alkoholowych.....</i>	<i>42</i>
<i>Przeciwdziałanie narkomanii.....</i>	<i>45</i>
<i>Działania Województwa Śląskiego finansowane z innych źródeł.....</i>	<i>47</i>
<i>Monitorowanie problemów społecznych.....</i>	<i>48</i>
<i>Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.....</i>	<i>48</i>

3. PODSUMOWANIE, WNIOSKI I REKOMENDACJE 50

WSTĘP

Program przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030 został przyjęty przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr VI/44/4/2022 z dnia 23 maja 2022 roku.

Program przygotowano w oparciu o doświadczenia zdobyte podczas realizacji poprzednich jego edycji oraz diagnozę problemów uzależnień, przy wsparciu powołanego przez Zarząd Województwa Śląskiego zespołu specjalistów, w skład którego weszli przedstawiciele ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty, policji, wymiaru sprawiedliwości, samorządów oraz organizacji pozarządowych.

Celem głównym Programu jest Integracja oraz wzmocnienie oddziaływań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim. Cele operacyjne i zadania umożliwiają realizację działań profilaktycznych, edukacyjnych, pomocowych, wspierających, leczniczych oraz reintegracyjnych we współpracy z różnymi podmiotami działającymi w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom. Jego odbiorcami są osoby fizyczne, prawne i podmioty nieposiadające osobowości prawnej, realizujące zadania w obszarze przeciwdziałania problemom alkoholowym, narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, osoby z grup ryzyka, uzależnione i ich rodziny oraz wszyscy mieszkańcy województwa śląskiego.

Program przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030 uwzględnia rekomendacje zawarte w regionalnych i krajowych dokumentach programowych.

Środki finansowe na realizację Programu pochodzą z dochodów uzyskiwanych przez Województwo Śląskie z tytułu wydawania zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu, zgodnie z art. 9³ ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Istnieje także możliwość realizacji zadań z obszaru przeciwdziałania problemom alkoholowym, narkomanii i uzależnień behawioralnych wspólnie z partnerami Programu oraz ich finansowanie i współfinansowanie z innych źródeł, niż wymienione powyżej.

Raport składa się z trzech wzajemnie się uzupełniających części. Pierwsza obejmuje studium najważniejszych w województwie śląskim problemów alkoholowych, narkotyków i narkomanii oraz uzależnień behawioralnych (rozumianych jako uzależnienie od czynności prowadzących do utraty kontroli nad własnymi zachowaniami/instynktami), opracowane w oparciu o odstępne dane oraz wyniki prowadzonych badań. Druga część zawiera omówienie zadań zrealizowanych w ramach Programu w 2025 roku. Natomiast w trzeciej części zawarto wnioski i rekomendacje do prowadzenia działań w kolejnym roku, zredagowane w oparciu o diagnozę problemu i doświadczenie ROPS w realizacji zadań w przedmiotowym obszarze.

1. PROBLEMY ZWIĄZANE ZE ŚRODKAMI PSYCHOAKTYWNYMI I UŻYWANIEM ICH ORAZ CZYNNOŚCIAMI PROWADZĄCYMI DO UZALEŻNIEŃ (wybrane aspekty)

O skali używania substancji psychoaktywnych dowiadujemy z badań reprezentatywnych prowadzonych w populacji generalnej wg wskaźników Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA). Ich wyniki potwierdzają, że rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych jest znacznie bardziej popularne w naszym kraju niż używanie narkotyków, co potwierdza fakt, że odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku w Polsce jest prawie 15 razy niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem¹.

Spożycie alkoholu

Według danych Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), całkowite spożycie alkoholu na osobę w populacji światowej w 2019 roku wynosiło 5,5 litra, przy czym najwyższy poziom konsumpcji odnotowano w regionie europejskim – 9,2 litra, a następnie w regionie amerykańskim – 7,5 litra. Wskaźnik spożycia alkoholu wśród pijących wynosi średnio 27 gramów czystego alkoholu dziennie na osobę – ok. 2 lampki wina, 2 puszki/butelki piwa (33 cl) lub 2 kieliszki wódki (4 cl)².

Światowa Organizacja Zdrowia proponuje w dokumencie *Global alcohol action plan 2022-2030 to strengthen implementation of the Global Strategy to Reduce the Harmful Use of Alcohol*, aby w celu ograniczenia szkodliwych skutków picia alkoholu państwa członkowskie prowadziły politykę:

- ograniczenia dostępności alkoholu,
- rozwijania i egzekwowania środków zaradczych związanych z prowadzeniem pojazdów pod wpływem alkoholu,
- ułatwienia dostępu do badań przesiewowych, krótkich interwencji i leczenia,
- egzekwowania zakazów lub kompleksowego ograniczenia reklamy alkoholu,
- podniesienia cen alkoholu poprzez podatki akcyzowe i inną politykę cenową³.

W Polsce prognozowano stały trend wzrostowy w zakresie spożycia alkoholu. Od 2016 roku do 2019 roku notowany był stały wzrost wielkości spożycia 100% alkoholu na 1 mieszkańca Polski. W 2019 roku wskaźnik ten wynosił 9,78 litra na osobę, w 2020 roku obniżył się do poziomu 9,64 litra na osobę, a następnie w 2021 roku wzrósł do 9,73 litra na osobę. Od tego momentu widać wyraźny spadek tego wskaźnika: w 2022 roku – 9,37 litra, w 2023 roku – 8,96 litra, a w 2024 roku – 8,80 litra na osobę. Prawdopodobnie, wiąże się

---

¹ A. Malczewski, *Narkotyki. Nowe substancje psychoaktywne i problemy związane z substancjami psychoaktywnymi – raport KBPN*, w Serwis Informacyjny NARKOMANIA nr 1/2020(89); *Raport o stanie narkomanii w Polsce 2018*, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii (KBPN), Warszawa 2018.

² [action-plan-on-alcohol_first-draft-final_formatted.pdf](#)

³ *Global alcohol action plan 2022-2030 to strengthen implementation of the Global Strategy to Reduce the Harmful Use of Alcohol*, WHO, 2021, <https://www.who.int/publications/i/item/9789240090101>

to z kroczącym wzrostem stawki akcyzy na napoje alkoholowe w latach 2022-2026 (na podstawie art. 165a ustawy z dnia 6 grudnia 2008 roku o podatku akcyzowym⁴).

Wielkość spożycia 100% alkoholu na 1 mieszkańca Polski (w litrach) w latach 2011-2024

Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom – <https://kcpu.gov.pl/statystyki-i-raporty/statystyki/>

W strukturze spożywanym w Polsce napojów alkoholowych obserwuje się stały trend – największą popularność ma piwo, na drugim miejscu jest wódka, a na trzecim wino. W 2024 roku, w strukturze spożywanym napojów alkoholowych udział napojów spirytusowych ponownie się zwiększył i wynosił 38,80% (w 2023 było to 38,10%, w 2022 – 37,40%, w 2021 – 39,20%, w 2020 – 38,50%, w 2019 – 37,80%, a w 2018 – 34,60%), wina i miodu pitnego zmniejszył się i wynosił 7,40% (w latach 2023 i 2022 wynosił 8,10%, w 2021 roku było to 8,30%, w 2020 – 8,00%, w 2019 – 7,60%, a w 2018 roku – 7,50%), a piwa ponownie zwiększył się i wynosił 53,90% (w 2023 roku było to – 53,80 zł, w 2022 – 54,60%, w 2021 – 52,5%, w 2020 – 53,50%, w 2019 – 54,60%, a w 2018 roku – 57,90%)⁵.

Struktura spożycia napojów alkoholowych w Polsce w latach 2011-2024

Rok	Wyroby spirytusowe	Wino i miodu pitne	Piwo
2024	38,80	7,40	53,90
2023	38,10	8,10	53,80
2022	37,40	8,10	54,60
2021	39,20	8,30	52,50
2020	38,50	8,00	53,50
2019	37,80	7,60	54,60
2018	34,60	7,50	57,90
2017	34,92	7,72	57,35
2016	34,15	7,47	58,38
2015	34,01	8,08	57,92
2014	34,04	8,09	57,87
2013	37,34	6,95	55,71
2012	32,72	7,74	59,54
2011	35,64	8,32	56,05

Źródło: Ibidem.

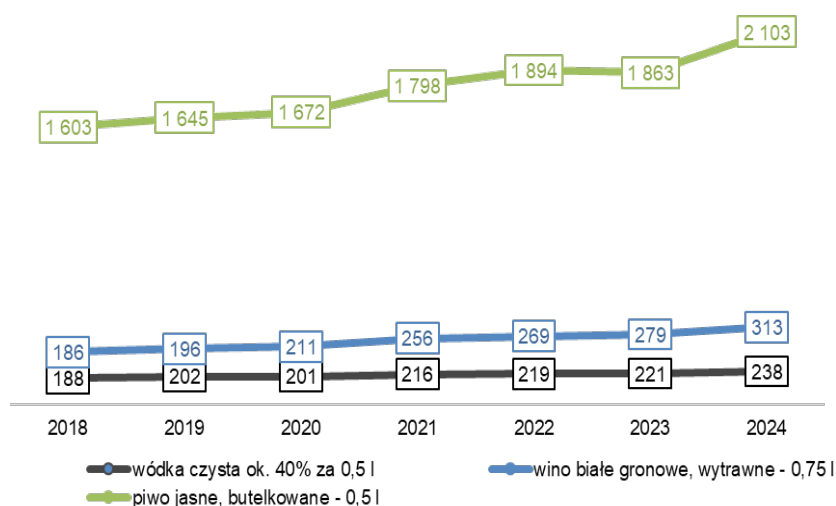
⁴ Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (KCPU). W obliczeniach KCPU na podstawie danych GUS przyjmuje się założenie, iż w jednym litrze piwa zawartych jest 5,5% alkoholu, a w 1 litrze wina/miodu pitnego zawartych jest 12% alkoholu, <https://kcpu.gov.pl/statystyki-i-raporty/statystyki/>.

⁵ Ibidem.

Dostępność ekonomiczna alkoholu mierzona cenami napojów alkoholowych i zamożnością mieszkańców rzutuje na wielkość jego spożycia. Według Światowej Organizacji Zdrowia, polityka cenowa i podatkowa wobec alkoholu jest najbardziej efektywnym sposobem ograniczenia szkodliwego spożywania alkoholu, ponieważ poprzez zwiększenie podatków i podnoszenie ceny alkoholu oddala się rozpoczęcie używania alkoholu, spowalnia spożywanie coraz większych jego ilości przez młodzież i ogranicza wśród niej intensywne okazjonalne spożywanie alkoholu oraz w ogóle prowadzi do redukcji używania alkoholu i wynikających z niego problemów⁶.

Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom prowadzi pomiar dostępności ekonomicznej napojów alkoholowych w Polsce za pomocą wskaźnika, jakim jest liczba butelek poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych, które można kupić za średnie miesięczne wynagrodzenie⁷. W 2023 roku zanotowano zmniejszenie się dostępności piwa, natomiast nadal wzrasta dostępność wina oraz mocnego alkoholu. Tendencja obniżania dostępności ekonomicznej piwa nie utrzymała się w 2024 roku, kiedy odnotowano wzrost dostępności o 13%. Za przeciętne miesięczne wynagrodzenie można było kupić 2103 butelki piwa. Niewiele mniejsza dynamika wzrostu dostępności dotyczy wina – wzrost o 12% (313 butelek). W przypadku mocnych napojów alkoholowych dostępność ekonomiczna wzrosła o 7% (238 butelek)⁸.

Dostępność ekonomiczna alkoholu mierzona liczbą butelek, które może kupić obywatel za miesięczne wynagrodzenie w latach 2018-2024

Źródło: Ibidem.

Zamożność mieszkańców województwa śląskiego, podobnie jak innych województw, z roku na rok wzrasta, w konsekwencji czego przeznaczają oni więcej pieniędzy na używki. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2024 roku w województwie śląskim wyniosły 1 988,83 zł (w 2023 roku – 1 702,49 zł), a w kraju 1 878,49 zł (w 2023 roku – 1 636,29 zł) i były o 16,82% wyższe niż w 2023 roku. W 2024 roku, w strukturze wydatków gospodarstw domowych, dominowały wydatki na towary i usługi konsumpcyjne, w tym m.in. napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe, których wartość zwiększyła się rok do roku o 7,34%⁹. Od 2018 roku przeciętne miesięczne wydatki (w zł) na 1 osobę w gospodarstwach

⁶ Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2025/09/Dostepnosc-ekonomiczna-napojow-alkoholowych2024.pdf>. Więcej na temat projektu *The SAFER initiative* można znaleźć na stronie <https://www.who.int/initiatives/SAFER/about>.

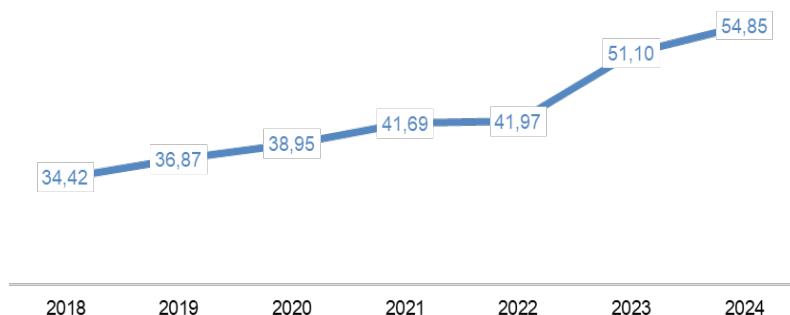
⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

⁹ *Budżety gospodarstw domowych w województwie śląskim w 2023 roku*, Urząd Statystyczny w Katowicach.

domowych przeznaczone na zakup napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych wzrosły o 62,75% i w 2024 roku wyniosły 54,85 zł¹⁰.

Przeciętne miesięczne wydatki (w zł) na 1 osobę w gospodarstwach domowych przeznaczone na zakup napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych w latach 2018-2024

Źródło: Budżety gospodarstw domowych w województwie śląskim w latach od 2018 do 2024 roku, Urząd Statystyczny w Katowicach.

Z badań pt. *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce w 2020 roku*¹¹, przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie 2 tys. dorosłych respondentów wynika, że ponad 80% badanych piło w ciągu 12 miesięcy przed badaniem przynajmniej jeden rodzaj alkoholu. Rozpowszechnienie abstynencji jest znacznie wyższe wśród kobiet (26,5%) niż mężczyzn (12,6%). Mężczyźni piją alkohol zdecydowanie częściej niż kobiety (mężczyźni – 106 dni, kobiety – 37 dni). Spożywanie napojów alkoholowych wiąże się z zachowaniami i rytuałami społecznymi. Codziennie lub prawie codziennie alkohol pije niespełna 8% konsumentów. Niemal co trzeci konsument pije alkohol co najmniej raz na tydzień, 3 na 10 – co najmniej raz na miesiąc i kolejnych 3 na 10 – rzadziej. Picie codzienne jest wskaźnikiem ryzykownego wzoru picia. Respondenci omawianego badania wyrazili swoje poparcie dla określonych oddziaływań w polityce alkoholowej – zdecydowanie opowiadają się za:

- edukacją i informacją – 87,7% respondentów,
- prawem policji do wyrывkowego badania trzeźwości kierowcy – 82,5% respondentów,
- ostrzeżeniami na opakowaniach alkoholu przed szkodami spowodowanymi jego spożywaniem – 74,8% respondentów,
- obowiązkiem władz z ochroną przed szkodami – 70,4% respondentów.

Piwo, jako najbardziej popularny napój alkoholowy, podobnie jak inne napoje alkoholowe, generują wysokie koszty społeczno-ekonomiczne. W 2020 roku wydatki związane z konsekwencjami spożycia alkoholu w Polsce oszacowano na 93,3 mld zł. Tymczasem dochody budżetu z akcyzy na napoje alkoholowe wyniosły zaledwie 13,4 mld zł, co stanowiło 18,6%

¹⁰ Budżety gospodarstw domowych w województwie śląskim w 2018,2019,2020,2021,2022,2023 roku, Urząd Statystyczny w Katowicach.

¹¹ M. Rowicka, S. Postek, M. Zin-Sędek, *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce. Raport z badań kwestionariuszowych 2020 r.*, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA), s. 7-20; A. Malczewski, P. Jabłoński, *Raport 2023 „Uzależnienia w Polsce”*, Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (KCPU), s.7-8. Raport po raz pierwszy prezentuje informacje dotyczące konsumpcji napojów alkoholowych, rozpowszechnienia używania narkotyków oraz uzależnień behawioralnych; trzy obszary, które od stycznia 2022 roku stały się zadaniami KCPU utworzonego z KBPN i PARPA. W raporcie przedstawiono wybrane i bazujące na wynikach badań oraz analiz dane dotyczące ww. problematyki, a także działania podejmowane przez samorządy, które od kwietnia 2022 roku wdrożyły nowe, wspólne gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. Jednym z zadań gminnych programów w zakresie edukacji i profilaktyki jest także przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym. Dlatego też w tegorocznym raporcie przedstawiliśmy Państwu wyniki ankiety KCPU-G1, która zastąpiła wcześniejszą ankietę PARPA-G1.

wszystkich wydatków poniesionych w związku z konsekwencjami spożycia alkoholu w kraju. Dysproporcja ta wskazuje, że państwo ponosi ogromne straty finansowe wynikające z nadmiernej konsumpcji alkoholu, których nie rekompensują wpływy akcyzowe¹².

Od 2018 roku Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom monitoruje wdrażanie instrumentów prawnych służących ograniczeniu w gminach fizycznej dostępności napojów alkoholowych¹³, w tym podejmowania w drodze uchwały, dla obszaru gminy lub wskazanych jednostek pomocniczych gminy ograniczeń w nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza punktem sprzedaży. Ograniczenia te mogą dotyczyć sprzedaży prowadzonej w godzinach od 22:00 do 6 rano¹⁴.

W 2024 roku, 176 gmin w Polsce wprowadziło ograniczenie tzw. nocnej sprzedaży napojów alkoholowych¹⁵, w tym 30 gmin, które wprowadziły ograniczenie na części terytorium miasta lub gminy. W województwie śląskim było to 18 gmin¹⁶, w tym 6, które wprowadziły ograniczenie na części terytorium miasta lub gminy¹⁷.

Dostępność fizyczna napojów alkoholowych w Polsce jest wysoka. Wskaźnikiem tej dostępności jest liczba osób przypadających na jeden punkt sprzedaży detalicznej napojów alkoholowych. W Polsce, w 2024 roku wskaźnik ten wynosił 302 (w 2018 – 295 osób). W województwie śląskim wskaźnik ten jest nieco niższy – w 2024 roku, na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych przypadało 314 osób (w 2018 – 300 osób). Jednocześnie, obserwuje się systematyczny, nieznaczny spadek liczby punktów sprzedaży detalicznej napojów alkoholowych – w 2024 roku w Polsce było ich łącznie 119 598 (w 2018 – 127 866). W województwie śląskim w 2024 roku funkcjonowało 12 964 punktów sprzedaży napojów alkoholowych (w 2018 – 14 352). Poniżej na wykresach zobrazowano opisane tendencje.

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych ogółem w Polsce oraz wskaźnik dostępności fizycznej alkoholu w Polsce w latach 2018-2024

¹² <https://www.podatnik.info/>, *Spożycie alkoholu generuje miliardowe koszty dla gospodarki Polski*, <https://www.podatnik.info/publikacje/spozycie-alkoholu-generuje-miliardowe-koszty-dla-gospodarki-polski.6497da>

¹³ Ustawodawca umożliwił stosowanie tych instrumentów prawnych nowelizując ustawę o wychowaniu w rzęźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawę o bezpieczeństwie imprez masowych.

¹⁴ *Monitoring wykorzystania w gminach możliwości ograniczenia nocnej sprzedaży alkoholu*, Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, <https://kcpu.gov.pl/statystyki-i-raporty/raporty-z-badan/>

¹⁵ *Raport z badania Dzienników Urzędowych województw pod kątem uchwalania przez poszczególne gminy ograniczenia w godzinach nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży w latach 2018-2024* (aktualizacja – lipiec 2024), Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/07/Raport-z-badania-Dziennikow-Urzedowych-wojewodztw-web.pdf>

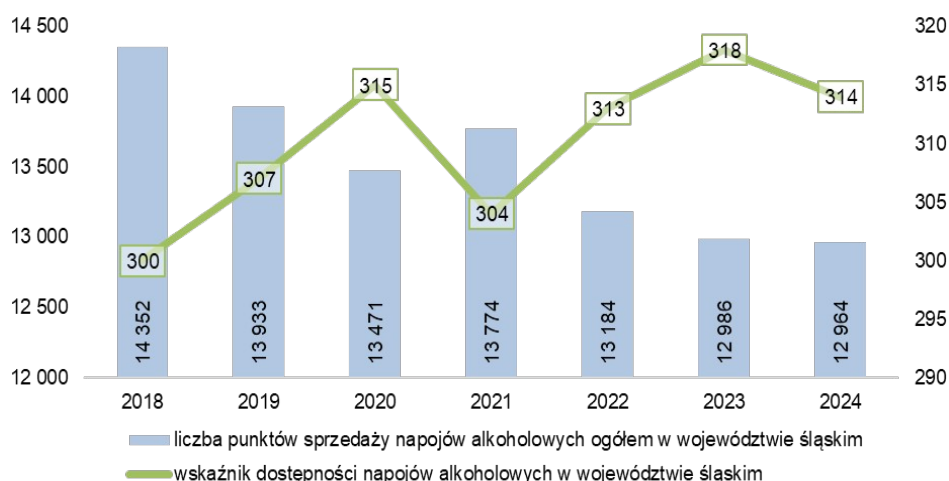
¹⁶ Ibidem. Chorzów, Bytom, Mikołów, Tychy, Kłobuck, Czerwonka-Leszczyny, Starcza, Świętochłowice, Kobiór, Bobrowniki, Radzionków, Piekary Śląskie, Wilkowice, Sosnowiec, Ruda Śląska, Katowice, Mysłowice, Bielsko-Biała.

¹⁷ Ibidem. Kłobuck, Czerwonka-Leszczyny, Bobrowniki, Ruda Śląska, Katowice, Mysłowice, Bielsko-Biała.

Źródło: KCPU G1 Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych w Polsce w samorządach gminnych w latach 2018-2024. Zestawienia statystyczne, KCPU, <https://kcpu.gov.pl/statystyki-i-raporty/sprawozdanie-kcpu-g1/>

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych ogółem w województwie śląskim oraz wskaźnik dostępności fizycznej alkoholu w województwie śląskim w latach 2018-2024

Źródło: Ibidem.

Warto również zwrócić uwagę na wysoką dostępność fizyczną napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18%, który w 2024 roku w Polsce wyniósł 392 (w 2018 – 399), a w województwie śląskim 394 (w 2018 – 383). Liczba osób przypadających na jeden punkt sprzedaży wysokoprocentowych napojów alkoholowych w Polsce i w województwie śląskim przedstawia poniższa tabela.

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18% oraz wskaźnik dostępności fizycznej takich napojów alkoholowych w Polsce i w województwie śląskim w latach 2018-2024

Rok	Polska		województwo śląskie	
	liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18%	wskaźnik dostępności napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18%	liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18%	wskaźnik dostępności napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18%
2018	94 509	399	11 267	383

2019	93 550	394	10 912	392
2020	92 381	398	10 438	407
2021	93 004	396	10 631	394
2022	92 732	393	10 354	399
2023	31 905	392	10 369	398
2024	91 971	392	10 348	394

Źródło: Ibidem.

Używanie narkotyków w populacji generalnej

Jednym z podstawowych źródeł danych o skali używania narkotyków są reprezentatywne badania ogólnopolskie w populacji generalnej. Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom realizuje ogólnopolskie badania na temat używania przez Polaków substancji psychoaktywnych. Jest to element monitorowania skali używania substancji psychoaktywnych w ramach współpracy z Agencją Unii Europejskiej ds. Narkotyków – EUDA z siedzibą w Lizbonie. Badania mają na celu określenie skali zjawiska używania m.in. narkotyków. Wskazują one, że odsetek osób spożywających napoje alkoholowe znacząco przewyższa odsetek osób używających narkotyki – zarówno w Polsce, jak i we wszystkich innych badanych krajach europejskich¹⁸. Ostatni pomiar został zrealizowany na przełomie 2023 i 2024 roku na reprezentatywnej próbie osób w wieku 15 lat i więcej. Badanie dotyczyło kwestii drażliwych, które stanowią wyzwanie dla realizatorów tego typu pomiarów. Mimo że używanie narkotyków nie jest w Polsce karalne (wyjątek stanowi sytuacja dotycząca osób nieletnich), to ich posiadanie, udzielanie czy produkcja już tak. Badanie zostało zrealizowane na 6 tys. losowej próbie reprezentatywnej dla ogółu ludności Polski w wieku 15-85 lat metodą wywiadu bezpośredniego (CAPI na próbie N=4500 wywiadów) oraz metodą ankiety internetowej (CAWI na próbie N=1500 wywiadów)¹⁹

Używanie narkotyków chociaż raz w życiu zadeklarował ponad co piąty badany (21,1%). Wśród użytkowników znalazło się zdecydowanie więcej mężczyzn – 27% niż kobiet – 15,7%. Najbardziej popularnym narkotykiem w Polsce jest marihuana i inne przetwory konopi indyjskich (19,1%), przy czym 24,6% badanych mężczyzn oraz 14,1% badanych kobiet przyznało się do używania marihuany lub haszyszu kiedykolwiek w życiu. Na drugim miejscu pod względem popularności używania są nowe substancje psychoaktywne (3,1%) – dwukrotnie bardziej popularne wśród mężczyzn (4,3%) niż kobiet (2,0%). Następnie amfetamina (3%) – odsetek użytkowników wśród mężczyzn (4,5%) jest trzykrotnie wyższy niż wśród kobiet (1,6%). Kolejną nielegalną substancją psychoaktywną jest ecstazy/MDMA (1,6% badanych), gdzie różnice między płaciami nie są duże (mężczyźni 1,9%, kobiety 1,3%)²⁰.

Bardziej precyzyjne dane na temat aktualnej sytuacji epidemiologicznej dotyczą używania narkotyków w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem, z których wynika, że używanie narkotyków chociaż raz w życiu zadeklarowało 6,2% badanych. Odsetek użytkowników jest znacznie wyższy wśród mężczyzn (9,4%) niż kobiet (3,5%). Zbliżone odsetki dotyczą badanych użytkowników przetworów konopi indyjskich (mężczyźni 8,5%, a kobiety 3,2%). Na drugim miejscu znalazły się nowe substancje psychoaktywne (0,6%) oraz amfetamina (0,6%)²¹.

¹⁸ A. Malczewski, P. Jabłoński, *Raport 2023 „Uzależnienia w Polsce”*, Op. cit., s.13-18.

¹⁹ A. Malczewski, Joanna Szmidt, Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, *Jak rozpowszechnione jest używanie narkotyków w Polsce? Wyniki najnowszych ogólnopolskich badań*, Serwis Informacyjny UZALEŻNIENIA nr 4 (108) 2024, s. 34, <https://siu.praesterno.pl/numer/108>,

²⁰ Ibidem., s. 35

²¹ Ibidem, s. 35-38.

Respondenci badania ujawnili, jak często sięgają po narkotyki w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Używanie narkotyków chociaż raz w tym okresie zadeklarowało 2,8% respondentów – odsetek użytkowników jest znacznie wyższy wśród mężczyzn (4,6%) niż kobiet (1,2%). Podobne wyniki odnotowano w przypadku marihuany i innych przetworów konopi indyjskich (2,6%). Wśród mężczyzn (4,4%) wyniki były czterokrotnie wyższe niż wśród kobiet (1,1%). Narkotyki najbardziej popularne są wśród osób w wieku 15-24 lat (12,5%), następnie, czym starsze grupowy wiekowe, tym odsetki użytkowników są niższe. Jeśli chodzi o przetwory konopi indyjskich – odsetek badanych użytkowników wynosił 11,6% (15-24 lata) – w tej grupie ponad co dziesiąty respondent (11,2%) sięgnął po jakikolwiek narkotyk w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. Wśród badanych mężczyzn odnotowano, iż był to prawie co piąty badany²².

Najbardziej popularnymi narkotykami są przetwory konopi indyjskich (10,3%), amfetamina (1,3%) i nowe substancje psychoaktywne (1%)²³.

Badanych zapytano o to, jak postrzegają dostępność narkotyków i okazało się, że prawie co piąty badany określił dostęp do marihuany lub haszyszu jako łatwy lub bardzo łatwy (22,2%), a co dziesiąty (9,1%) jako taki do amfetaminy, co przedstawia poniższa tabela.

Postrzegana wśród dorosłych (15-64-latków) łatwość zdobycia narkotyków – odsetek odpowiedzi „dość łatwo” lub „bardzo łatwo” (%)

Nazwa substancji	Mężczyźni	Kobiety	Łącznie
Marihuana i inne przetwory konopi indyjskich	25,6	19,0	22,2
Heroina	5,5	3,6	4,5
Kokaina	6,9	5,0	5,9
Amfetamina	11,1	7,4	9,1
Metamfetamina	7,6	5,4	6,4
Ecstasy	8,0	5,5	6,7

Źródło: A. Malczewski, Joanna Szmidt, Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, *Jak rozpowszechnione jest używanie narkotyków w Polsce? Wyniki najnowszych ogólnopolskich badań*, Serwis Informacyjny UZALEŻNIENIA nr 4 (108) 2024, s. 34, <https://siu.praesterno.pl/numer/108>,

Uzależnienia behawioralne – wybrane zagadnienia

W latach 2023/2024 Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej przeprowadziła badanie służące nie tylko oszacowaniu rozpowszechnienia hazardu i innych uzależnień behawioralnych w populacji ogólnopolskiej, ale też zidentyfikowaniu czynników wpływających na rozpowszechnienie lub ograniczenie zjawiska. Badanie to było czwartą edycją projektu zrealizowanego w latach 2011/2012, 2014/2015 oraz 2018/2019²⁴.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

²⁴ *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2023/2024* – projekt badawczy zrealizowany przez Fundację Centrum Badania Opinii Społecznej, współfinansowany ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych na zlecenie Krajowego Centrum.

Przeciwdziałania Uzależnieniom. Raport z badań zawiera również analizę porównawczą z wynikami badań przeprowadzonych w latach 2011-2019 w celu uchwycenia zmian jakie zaszły w tym okresie w poziomie rozpowszechnienia uzależnień behawioralnych. https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/Hazard_2024_raport_FIN_wersja-poprawiona2-1.pdf. W raporcie z badania dowiadujemy się, że ich celem było zdefiniowanie zmian, jakie zaszły w poziomie rozpowszechnienia różnych form hazardu oraz innych zaburzeń behawioralnych na przestrzeni ostatnich lat oraz w zakresie czynników im sprzyjających i chroniących, w drodze analizy porównawczej z wynikami uzyskanymi we wcześniejszych edycjach badania. Podobnie jak II edycja badania obecnie zrealizowany projekt zawierał tylko komponent ilościowy. Badanie zrealizowane zostało – jak poprzednio – na ogólnopolskiej próbie losowej (PESEL) reprezentatywnej dla osób w wieku 15+. Badanie zrealizowane zostało w formule mixed-mode, będącej połączeniem trzech technik badawczych: bezpośredniego wywiadu ankietarskiego face-to-face (CAPI), ankietarskiego wywiadu telefonicznego (CATI) i wywiadu

Realizatorzy ostatniej edycji badania porównali wyniki z badań w latach 2011-2024 dotyczące hazardu, wskazując na zahamowanie trendu wzrostowego odsetka osób uczestniczących w grach na pieniądze, w stosunku do wyników badań z lat 2012–2019. Najpopularniejsze gry na pieniądze, to gry liczbowe Totalizatora Sportowego (21,1%), następnie różnego rodzaju zdraпки (15,5%), loterie i konkursy SMS-owe (5,1%) oraz automaty do gier z tzw. niskimi wygranymi (2,6%)²⁵.

Omawiane badania wskazują, że coraz mniej Polaków uczestniczy w hazardzie, a zdecydowana większość graczy robi to w sposób bezpieczny. Wśród ogółu badanych graczy, 86,0% z nich uprawia bezpieczny hazard, a wśród graczy w wieku 15+ jest to 27,2%. W stosunku do wyników badania z lat 2018/2019 nastąpił spadek odsetka grających bezpiecznie przy jednoczesnym wzroście odsetka grających ryzykownie – przede wszystkim w kategorii „umiarkowany poziom ryzyka uzależnienia”, który osiągnął najwyższy poziom w historii prowadzonych pomiarów i wyniósł 4,2% graczy²⁶.

Wśród cech społeczno-demograficznych istotnie wpływających na podejmowanie przez graczy ryzyka w trakcie gry, można wymienić płeć i wiek oraz wykształcenie. Określono profil gracza w najwyższym stopniu zagrożonego uzależnieniem od hazardu/mającego problem z hazardem jako młodego (do 24 lat), relatywnie nisko wykształconego mężczyznę. Niemalże wszyscy grający na pieniądze postrzegają siebie jako osoby wolne od problemu hazardowego. Przekonanie o dodatnim bilansie finansowym gry skorelowane jest z ryzykiem uzależnienia od hazardu: rośnie wraz z nim, najwyższy poziom osiągając wśród osób wysoko zagrożonych uzależnieniem/uzależnionych od hazardu. Oszacowując rzeczywistą liczbę patologicznych hazardzistów, podobnie jak w poprzednich dwóch badaniach zastosowano metodę szacowania zjawisk rzadkich w populacji, zwaną *metodą punktu referencyjnego (benchmark)*, w wyniku czego oszacowano, że w Polsce 35 319 osób w wieku 15+ uprawia patologiczny hazard, co oznacza, że liczba takich osób wzrosła o 30% (o ponad 8 000) w stosunku do badania z lat 2018/2019 i wróciła do rekordowego poziomu odnotowanego w badaniach z lat 2014/2015²⁷.

Zaobserwowano też wzrost skali użytkowania internetu, z którego w latach 2023/2024 korzystało 83,3% Polaków w wieku 15+, co stanowi ponad 24 miliony ludzi (o 9,1% więcej niż w latach 2018/2019). Ponadto, znacząco wzrósł odsetek internautów w starszych grupach wiekowych, szczególnie wśród osób po 54 roku życia. Obecnie dla 70,6% obywateli naszego kraju internet jest stałym elementem codzienności – t.j. korzysta z niego codziennie lub prawie codziennie. Problemowe korzystanie z sieci (mierzone testem Internet Addiction) jest zjawiskiem marginalnym i dotyczy 0,04% badanych. Natomiast zagrożenie problemowym użytkowaniem internetu dotyczy 1,7% użytkowników – w liczbach bezwzględnych wynosi 428 939 osób²⁸.

Posiadanie konta w serwisach społecznościowych zależy przede wszystkim od wieku. Zarejestrowani w nich są niemal wszyscy do 24 roku życia oraz większość do 54 roku życia. Ponadto, wyższy odsetek użytkowników rejestrujemy wśród kobiet niż mężczyzn (63,1% wobec 56,5%). Najbardziej popularnym serwisem społecznościowym jest Facebook (konto na nim posiada 68,5% internautów i prawie wszyscy korzystający z mediów społecznościowych – 95,2%), następnie Instagram (32,1% internautów), YouTube (26,1% internautów). Badania wskazują, że 3,8% użytkowników serwisów społecznościowych, t.j. 669 352 osób zagrożonych jest korzystaniem problemowym, które zależy od wieku użytkownika. W grupie ryzyka znajdują się osoby poniżej 25 roku życia (7,7% zagrożonych) – osoby te są kilkakrotnie bardziej

---

internetowego – ankieta wypełniana samodzielnie przez respondenta (CAWI). Zrealizowano 3 239 wywiadów; s.6.

²⁵ Ibidem, s. 6-8.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem, s. 9-11.

zagrożone problemowym korzystaniem z omawianych serwisów, a biorąc pod uwagę płeć – kobiety zagrożone są bardziej niż mężczyźni (11,3% wobec 4,1%). Stosunkowo wysokie odsetki należących do grupy ryzyka dotyczą użytkowników takich portali jak TikTok (8,2%), Snapchat (7,9%), YouTube (6,7%) oraz Twitch (6,2%)²⁹.

W 2024 roku, na podstawie wyników testu Bryana E. Robinsona, 10,7% Polaków mających co najmniej 15 lat można zaliczyć do grupy osób problemowo zaangażowanych w pracę – w liczbach bezwzględnych jest to ok. 3 120 900 osób. Brak symptomów problemowego zaangażowania w pracę według zastosowanego testu stwierdziliśmy w przypadku 20,9% badanych, natomiast w przypadku 68,4% pracowników istnieje niewielkie prawdopodobieństwo wystąpienia takiego problemu. Problemowemu zaangażowaniu w pracę sprzyja regularne wykonywanie pracy zarobkowej (w szczególności samozatrudnienie), pełnienie funkcji kierowniczych, odpowiedzialność za pracę innych osób lub kierowanie projektami (blisko połowa problemowo zaangażowanych w pracę to kierownicy). Jeśli chodzi o wiek, na problemowe zaangażowanie w pracę bardziej narażone są osoby w wieku poniżej 55 roku życia – w grupie wiekowej 45–54 lata odnotowano najwyższy odsetek badanych z wynikiem testu wskazującym na problemowe zaangażowanie w pracę (14,9%, od roku 2019 wzrost o 5,3%)³⁰.

Symptomy kompulsywnego kupowania przejawia 2,9% badanych w wieku 15+. Kluczowe znaczenie dla rozwoju tego zaburzenia ma wiek: symptomy kompulsywnego kupowania częściej dotyczy ludzi młodych, poniżej 35 roku życia. Na problemowe kupowanie najbardziej narażone są osoby w przedziale wiekowym 18-24 lata, tzw. młodzi dorośli (dotyczy ono 8,2% z nich).

Badanie potwierdza powszechną opinię, że kobiety częściej niż mężczyźni dotyka problem kompulsywnego kupowania³¹.

W ocenie społecznej, uzależnienia od substancji uważane są za groźniejsze niż różnego typu zaburzenia behawioralne – jako najgroźniejsze uzależnienie postrzegane są narkomania i alkoholizm, natomiast wśród zaburzeń behawioralnych – hazard, a za najmniej groźny uważany jest zakupoholizm. Pomimo niezmiennej od lat hierarchii uzależnień według postrzeganego stopnia ich szkodliwości dostrzega się wzrost akceptacji dla leczenia ze środków publicznych osób dotkniętych wszystkimi rodzajami uzależnień i zaburzeń³².

Młodzież a środki psychoaktywne w województwie śląskim

Młodzież w wieku szkolnym jest objęta badaniami populacyjnymi, ze względu na jej priorytetowe znaczenie w tworzeniu skutecznych oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień. Wyniki badań na świecie wskazują, że poziom używania substancji psychoaktywnych wśród młodych ludzi jest na wyższym poziomie niż wśród populacji generalnej³³.

Ze względu na zwiększone ryzyko używania substancji psychoaktywnych, w tym narkotyków przez młodzież szkolną, monitorowanie ich używania jest priorytetowym obszarem w prowadzonych badaniach. W 2024 roku w Polsce, przeprowadzono kolejną edycję badań ankietowych w oparciu o metodologię międzynarodowego Europejskiego Programu Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Drugs). W województwie śląskim badania dotyczące używania alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną przeprowadzono w oparciu tą metodologię w latach: 2004, 2007, 2011, 2015, 2019 i 2024 na reprezentatywnej próbie uczniów w wieku 15-16 lat oraz w wieku 17-18 lat³⁴.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem, s. 11-12.

³¹ Ibidem, s. 12-13.

³² Ibidem, s. 13.

³³ A. Malczewski, P. Jabłoński, *Raport 2023 „Uzależnienia w Polsce”*, Op. cit., s.16-18.

³⁴ J. Sierosławski, U. Sierosławska: *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie śląskim w 2024 roku*. Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach, Instytut Psychiatrii

Najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak w populacji generalnej są napoje alkoholowe. Jednakże, ich rozpowszechnienie okazało się zróżnicowane ze względu na płeć.

Picie napojów alkoholowych wśród chłopców i dziewcząt

Kohorta	Częstotliwość	chłopcy		dziewczęta	
		Województwo śląskie	Polska	Województwo śląskie	Polska
młodsza kohorta (15-16 lat)	kiedykolwiek w życiu	58,9	71,4	67,4	74,4
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	44,2	57,2	53,6	62,2
	w czasie ostatnich 30 dni	22,3	38,9	29,9	39,4
starsza kohorta (17-18 lat)	kiedykolwiek w życiu	82,9	89,6	86,3	92,8
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	74,2	84,1	75,0	88,4
	w czasie ostatnich 30 dni	49,5	71,6	52,5	75,0

Zródło: J. Sierosławski, U. Sierosławska: *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie śląskim w 2024 roku*. Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2024, s.16-17.

Dziewczęta częściej niż chłopcy piły napoje alkoholowe. Ta prawidłowość dotyczy obu poziomów nauczania i wszystkich analizowanych okresów czasowych. Jedynie wartości wskaźników picia w czasie ostatnich 12 miesięcy oraz picia w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem w starszej kohorcie nie różnicują chłopców i dziewczęta. Wyniki te zdają się wskazywać na kontynuację procesu wyrównywania różnic we wzorach picia między dziewczętami i chłopcami, który wiązać można było z procesem emancypacji dziewcząt. Picie alkoholu w naszej kulturze, to raczej domena mężczyzn. Wśród dorosłych mieszkańców naszego kraju spotykamy wielokrotnie więcej niepijących kobiet niż mężczyzn abstynentów. Wśród nastolatków proporcje te są wyrównane. Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych wśród chłopców i wśród dziewcząt w województwie śląskim jest znacznie niższe niż w całym kraju. Ta prawidłowość dotyczy obu kohort oraz wszystkich analizowanych okresów czasowych³⁵.

W obu grupach badanej młodzieży najwyższe odsetki konsumentów ma piwo, na drugim miejscu jest wódka a na trzecim wino. Każdy z trzech typów napojów jest bardziej popularny wśród starszych uczniów³⁶. Dostrzega się istotne różnice w popularności poszczególnych napojów alkoholowych, co wyrażone zostało w odsetkach chłopców i dziewcząt pijących każdy z trunków w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem.

Picie poszczególnych napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem wśród chłopców i dziewcząt

Kohorta	Napój alkoholowy	chłopcy		dziewczęta	
		Województwo śląskie	Polska	Województwo śląskie	Polska
młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	26,9	41,2	27,6	37,2
	Cider	4,1	6,6	3,3	3,9
	Alcopop	7,8	11,1	7,9	10,9
	Wino	11,3	16,9	19,7	22,9
	Wódka	19,0	30,9	24,4	30,5
starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	46,0	65,6	45,5	61,9
	Cider	6,1	11,1	4,9	9,6
	Alcopop	14,5	22,6	17,5	25,0

³⁵ i Neurologii, Warszawa 2024. Badanie zostało sfinansowane z budżetu województwa śląskiego w ramach realizacji Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

	Wino	18,6	29,6	31,4	50,6
	Wódka	43,3	62,0	43,7	58,5

Źródło: Ibidem, s. 18-19.

W młodszej grupie uczniów, zarówno wśród chłopców jak i wśród dziewcząt, na pierwszym miejscu jest piwo, potem wódka i wino. Podobnie jest w klasach starszych. W starszej grupie w przypadku piwa oraz wódki odsetki pijących w czasie ostatnich 30 dni wśród chłopców i wśród dziewcząt są bardzo zbliżone. W czasie ostatnich 30 dni dziewczęta częściej niż chłopcy piły wino. W młodszej grupie dziewczęta częściej niż chłopcy piły wino i wódkę. Zarówno chłopcy,

jak i dziewczęta obu badanych grup w województwie śląskim, rzadziej niż ich rówieśnicy w całym kraju deklarowali picie piwa, wina i wódki³⁷.

Porównanie odsetków potwierdzeń silnego upicia się w województwie śląskim i w całym kraju ujawniło niższe rozpowszechnienie w województwie śląskim niż na poziomie kraju. Wskaźniki silnego upijania się są zróżnicowane ze względu na płeć. Wśród młodszych i starszych uczniów przybierają one wyższe wartości wśród dziewcząt (kiedykolwiek w życiu – 28,3%, chłopcy 23,4%; w czasie ostatnich 12 miesięcy – 23,7%, chłopcy 16,1%; w czasie ostatnich 30 dni – 10,8%, chłopcy 7,3%). Porównanie odsetków potwierdzeń silnego upicia się wśród chłopców i wśród dziewcząt w województwie śląskim i w całym kraju wskazuje na niższe odsetki w województwie³⁸.

Silne upicie się (tj. wypicie tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać co się działo) wśród chłopców i dziewcząt

Kohorta	Częstotliwość	chłopcy		dziewczęta	
		Województwo śląskie	Polska	Województwo śląskie	Polska
młodsza kohorta (15-16 lat)	kiedykolwiek w życiu	23,4	31,1	28,3	33,1
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	16,1	25,0	23,7	26,5
	w czasie ostatnich 30 dni	7,3	13,8	10,8	13,0
starsza kohorta (17-18 lat)	kiedykolwiek w życiu	50,0	60,1	52,0	58,3
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	37,9	48,5	42,7	45,6
	w czasie ostatnich 30 dni	15,8	25,9	20,5	23,0

Źródło: Ibidem, s. 20-22.

Niezależnie od samooceny badanych w kwestii upicia się, w badaniu przyjęto także obiektywną miarę nadmiernego spożycia przy jednej okazji. Taką miarą było 5 drinków lub więcej. W młodszej kohorcie takich uczniów było 21,9%, zaś w starszej – 43,1%.

W ocenach respondentów poziom dostępności napojów alkoholowych jest wysoki. Uczniowie z młodszej kohorty, uznali za bardzo łatwe do zdobycia: piwo – 34,3% uczniów, wino – 26,5% uczniów i wódkę – 28,0% uczniów. Niski odsetek tej grupy badanych uznał za niemożliwe do zdobycia piwo (11,5%), wino (13,9%) i wódkę (16,6%). Młodzież deklaruje podobny poziom dostępu do tytoniu. Za bardzo łatwy do zdobycia uznało go 32,5% 15-16 latków, za niemożliwy do zdobycia – jedynie 7,5%. Zatem, większość badanych nie ma dużych trudności z dostępem do napojów alkoholowych, mimo że według polskiego prawa sprzedaż i podawanie używek nieletnim jest zabroniona³⁹.

W obu grupach badanych uczniów, najczęściej występującymi negatywnymi konsekwencjami związanymi z alkoholem były: poważna kłótnia, zniszczenie rzeczy lub ubrania,

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

wypadek lub uszkodzenie ciała. W przypadku konsekwencji związanych z narkotykami w młodszej grupie były to: poważna kłótnia, bójka, korzystanie z pomocy medycznej z powodu zatrucia i seks bez zabezpieczenia. Wśród starszej kohorty najczęściej występującymi negatywnymi konsekwencjami były: pływanie będąc pod wpływem substancji, poważna kłótnia, samouszkodzenia i seks bez zabezpieczenia⁴⁰.

Używanie substancji psychoaktywnych legalnych – np. napojów alkoholowych, jak i nielegalnych, takich jak narkotyki, stanowi ryzyko szkód zdrowotnych i społecznych. Ryzyko to jest szczególnie duże, w przypadku młodych nieświadomych zagrożeń.

Oprócz alkoholu, zagrożenie dla młodzieży stanowią inne substancje legalne, takie jak leki przeciwbólowe i nasenne czy substancje wziewne oraz szeroka gama substancji nielegalnych – narkotyków, czyli takich, których produkcja i obrót nimi są czynami zabronionymi przez prawo.

W województwie śląskim, wśród uczniów młodszych, na czele pod względem rozpowszechnienia eksperymentowania znajdują się leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza (15,5%), na drugim miejscu marihuana i haszysz (12,7%). Wśród uczniów klas starszych na pierwszym miejscu znajdują się marihuana i haszysz (29,4%), leki uspokajające i nasenne przyjmowane bez zalecenia lekarza ułożyły się na drugim miejscu (19,4%). Na trzecim miejscu w młodszej grupie znalazły się leki przeciwbólowe przyjmowane w celu odurzania się (9,6%), a na czwartym substancje wziewne (6,5%), natomiast w starszej kohorcie na trzecim miejscu znajdują się także leki przeciwbólowe przyjmowane w celu odurzania się (8,0%), a na czwartym substancje wziewne (6,4%). Należy zwrócić uwagę na problem stosowania w obu grupach badanych alkoholu łącznie z tabletkami (młodsza grupa – 7,2%; starsza grupa – 9,9%) oraz alkoholu razem z marihuaną lub haszyszem (młodsza grupa – 6,9%; starsza grupa – 17,2%)⁴¹.

Związek między używaniem substancji a płcią występuje na niższym poziomie nauczania. Młodszy chłopcy nieco częściej deklarują próby używania większości substancji poza lekami uspokajającymi i nasennymi, lekami przeciwbólowymi w celu odurzania się i substancjami wziewnymi. Eksperymentowanie z tymi substancjami znacznie bardziej rozpowszechnione jest wśród dziewcząt. W starszej kohorcie dziewczęta również częściej eksperymentują z lekami uspokajającymi i nasennymi oraz lekami przeciwbólowymi w celu odurzania się w porównaniu do chłopców. Rozpowszechnienie podejmowania prób z większością innych substancji jest nieco częstsze wśród chłopców niż wśród dziewcząt. Rozpowszechnienie podejmowania prób z substancjami psychoaktywnymi innymi niż alkohol i tytoń zależne jest od płci.

Używanie w 2024 roku substancji psychoaktywnych chociaż raz w swoim życiu przez chłopców

Wyszczególnienie	młodsza kohorta		starsza kohorta	
	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska
Marihuana lub haszysz	14,6	19,7	31,4	37,9
Substancje wziewne	5,4	5,9	5,8	6,5
Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	8,0	10,9	12,0	12,9
Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	5,3	7,4	5,1	6,4
Amfetamina	2,8	5,1	5,0	5,3
Metamfetamina	3,6	4,4	3,5	4,5
LSD lub inne halucynogeny	2,5	5,4	4,1	5,1

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem.

Wyszczególnienie	młodsza kohorta		starsza kohorta	
	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska
Crack	2,7	4,3	4,2	2,9
Kokaina	2,5	4,7	3,8	4,1
Relevin	1,6	2,8	1,8	2,3
Heroina	2,2	3,5	2,4	2,8
Ecstasy	3,0	5,0	3,0	5,1
Grzyby halucynogenne	3,7	5,1	4,2	5,3
GHB	1,9	2,8	2,0	2,4
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	1,9	4,2	2,4	3,4
Alkohol razem z tabletkami	3,7	5,4	7,2	7,5
Sterydy anaboliczne	3,7	6,4	4,8	5,2
Alkohol razem z marihuaną lub haszyszem	8,5	10,7	17,0	23,4

Źródło: Ibidem, s. 27-29.

Używanie w 2024 roku substancji psychoaktywnych chociaż raz w swoim życiu przez dziewczęta

Wyszczególnienie	młodsza kohorta		starsza kohorta	
	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska
Marihuana lub haszysz	10,0	14,1	26,8	29,4
Substancje wziewne	7,9	7,4	6,9	6,0
Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	24,4	24,8	27,5	27,4
Leki przeciwbólowe w celu odurzenia się	14,6	12,2	11,1	10,5
Amfetamina	2,3	3,3	4,0	3,7
Metamfetamina	2,1	3,3	4,2	2,9
LSD lub inne halucynogeny	1,7	2,7	2,3	3,0
Crack	1,5	1,2	0,9	1,1
Kokaina	2,5	2,7	3,2	2,1
Relevin	1,0	0,6	0,5	0,8
Heroina	1,5	1,9	1,1	1,0
Ecstasy	2,3	2,6	2,6	3,0
Grzyby halucynogenne	1,7	2,1	1,8	2,9
GHB	0,6	0,8	0,7	0,6
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	1,2	2,7	1,9	1,2
Alkohol razem z tabletkami	11,3	9,5	12,9	13,8
Sterydy anaboliczne	1,2	2,0	1,2	1,3
Alkohol razem z marihuaną lub haszyszem	4,4	7,6	16,9	15,6

Źródło: Ibidem, s. 27-29.

Rozpowszechnienie eksperymentowania z substancjami pozostaje na zbliżonym poziomie wśród chłopców i wśród dziewcząt z województwa śląskiego i ich kolegów w całym kraju,

z wyjątkiem marihuany lub haszyszu. Używanie tych substancji jest rzadziej deklarowane w województwie, niż na poziomie kraju⁴².

Odsetki aktualnych użytkowników dopalaczy w województwie śląskim są niższe niż w Polsce (wśród 15-16 latków – 3,5%, wśród 17-18 latków – 3,8%). W czasie ostatnich 30 dni po substancje te sięgało tylko 2,9% badanych z pierwszej grupy i 2,6% z drugiej grupy. Te niskie odsetki wiązać można ze znacznym ograniczeniem dostępności „dopalaczy” w konsekwencji zamknięcia sklepów z tymi substancjami na jesieni 2010 roku oraz zaostrzeniem prawa w sierpniu 2018 roku. Należy jednak zauważyć, że odsetki aktualnych i regularnych użytkowników dopalaczy są zbliżone w obu grupach wiekowych⁴³.

Używanie dopalaczy kiedykolwiek w życiu w województwie śląskim i w Polsce w 2024 roku (% badanych)

Kohorta	częstotliwość	województwo śląskie	Polska
młodsza kohorta (15-16 lat)	kiedykolwiek w życiu	5,1	6,6
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	3,5	5,3
	w czasie ostatnich 30 dni	2,9	3,9
starsza kohorta (17-18 lat)	kiedykolwiek w życiu	5,6	6,1
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	3,8	4,8
	w czasie ostatnich 30 dni	2,6	2,8

Źródło: Ibidem.

W czasie ostatnich 12 miesięcy, najczęściej używano dopalaczy w postaci mieszanki ziołowej do palenia (4,8% uczniów młodszych i 8,5% starszych), natomiast inne postacie były stosowane sporadycznie.

Używanie dopalaczy – postać substancji używanej w czasie ostatnich 12 miesięcy

Kohorta	Postać substancji	województwo śląskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Mieszanki ziołowe do palenia	4,8	5,3
	Proszek, kryształki, lub tabletki	2,7	3,4
	Płyn	1,5	1,3
	Inne	3,1	2,9
Starsza kohorta (17-18 lat)	Mieszanki ziołowe do palenia	8,5	7,4
	Proszek, kryształki, lub tabletki	3,2	3,4
	Płyn	1,7	1,2
	Inne	4,3	2,1

Źródło: Ibidem.

Rozpowszechnienie używania poszczególnych postaci dopalaczy było na zbliżonym poziomie wśród 15-16 latków województwa śląskiego, natomiast wśród młodzieży ze starszej kohorty było trochę mniej rozpowszechnione niż w kraju ogółem.

Jeśli chodzi o wiedzę młodzieży na temat łatwej dostępności substancji psychoaktywnych takich, jak przetwory konopi, odsetek badanych znających takie miejsca jest wyższy wśród starszej młodzieży (40,9%) niż młodszej (28,2%). 15-16 latkowie najczęściej wymieniali w tym kontekście ulicę i park (16,4%) mieszkanie dealera (10,2%), Internet (9,9%) oraz szkołę (8,5%)⁴⁴.

Miejsca, gdzie można łatwo kupić marihuanę lub haszysz w 2024 roku (% badanych)

⁴² Ibidem.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem.

Kohorta	Miejsce dostępu	Województwo śląskie	Polska
młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie znam takich miejsc	71,8	62,7
	Ulica, park	16,4	19,7
	Szkoła	8,5	11,9
	Dyskoteka, bar	3,7	6,0
	Mieszkanie dealera	10,2	12,1
	Internet	9,9	10,9
	Inne miejsce	12,3	14,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie znam takich miejsc	59,1	56,5
	Ulica, park	24,1	22,0
	Szkoła	15,9	14,3
	Dyskoteka, bar	4,8	5,0
	Mieszkanie dealera	15,9	17,4
	Internet	13,4	15,9
	Inne miejsce	16,1	14,7

Źródło: Ibidem.

Uczniowie klas trzecich najczęściej wspominali o ulicy i parku (24,1%), a następnie – mieszkaniu dealera (15,9%), szkole (15,9%) albo Internecie (13,4%). W obu kohortach na końcu rankingu ulokowały się dyskoteka lub bar (3,7% w młodszej kohorcie, 4,8% w starszej kohorcie). Odsetek uczniów, którzy orientują się, gdzie można kupić marihuanę lub haszysz jest niższy w województwie śląskim niż na terenie całego kraju⁴⁵.

Nowe substancje psychoaktywne (NSP). Dopalamce.

Tzw. dopalamce, jako nieprzebadane substancje przyjmowane wedle nowych nierozpoznanych wzorów zwiększa u użytkowników ryzyko powikłań. Badania i analizy prowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną dotyczące używania środków zastępczych (ŚZ)⁴⁶ lub/i nowych substancji psychoaktywnych (NSP)⁴⁷ potwierdzają, że z ich stosowaniem wiąże się wiele zagrożeń. Niektóre z tych substancji mogą być bardziej niebezpieczne niż ich nielegalne odpowiedniki.

W latach 2015-2023, największa liczba interwencji medycznych (IMed) w związku z zatruciami ŚZ/NSP miała miejsce w 2015 r., w którym zarejestrowano w Polsce 7 357 zgłoszeń, w tym najwięcej z województwa śląskiego – 1 854. W latach 2016-2018, w Polsce, liczba takich zgłoszeń utrzymywała się na porównywalnym stałym poziomie, z widocznym trendem spadkowym od 2019 r. Najmniejszą liczbę zgłoszeń IMed odnotowano w Polsce w latach 2020-2024, w tym odpowiednio: 806, 517, 303, 264, 557 zgłoszeń.

Liczba zatruc ŚZ/NSP w Polsce w latach 2015-2024 z podziałem na województwa

Województwo	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
dolnośląskie	280	114	110	141	69	24	29	19	7	21
kujawsko-pomorskie	480	208	250	262	129	73	23	19	16	24
lubelskie	206	189	190	274	85	18	10	2	0	3

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Środek zastępczy (ŚZ), produkt zawierający co najmniej jedną nową substancję psychoaktywną lub inną substancję o podobnym działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, który może być użyty zamiast środka odurzającego lub substancji psychotropowej lub w takich samych celach jak środek odurzający lub substancja psychotropowa, których wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu nie jest regulowane na podstawie przepisów odrębnych; do środków zastępczych nie stosuje się przepisów o ogólnym bezpieczeństwie produktów, w: Program przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030, Katowice, 2022, s. 152.

⁴⁷ Nowe substancje psychoaktywne (NSP), to substancje pochodzenia naturalnego lub syntetycznego w każdym stanie fizycznym, o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 44b ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, w: Ibidem, s. 150.

Województwo	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
lubuskie	412	143	63	157	105	23	1	15	36	63
łódzkie	1 499	1 441	961	1 094	625	250	187	47	28	56
małopolskie	149	112	297	150	56	27	39	73	61	167
mazowieckie	433	203	271	304	136	46	12	13	4	6
opolskie	30	6	12	16	6	1	1	2	0	1
podkarpackie	143	39	21	52	20	0	1	0	1	5
podlaskie	142	48	54	52	24	12	5	5	3	17
pomorskie	390	253	176	110	67	36	13	6	6	19
śląskie	1 854	987	1 266	1 114	595	171	45	16	56	112
świętokrzyskie	132	142	106	63	16	6	7	2	5	11
warmińsko-mazurskie	308	98	118	94	44	4	1	2	2	3
wielkopolskie	712	324	395	290	139	79	109	72	27	45
zachodniopomorskie	187	62	52	85	32	36	34	10	12	4
Razem:	7 357	4 369	4 342	4 258	2 148	806	517	303	264	557

Źródło: Główny Inspektor Sanitarny, *Raport dotyczący zatruc środkami zastępczymi lub nową substancją psychoaktywną w Polsce*, Warszawa, 2025 r., s. 16.

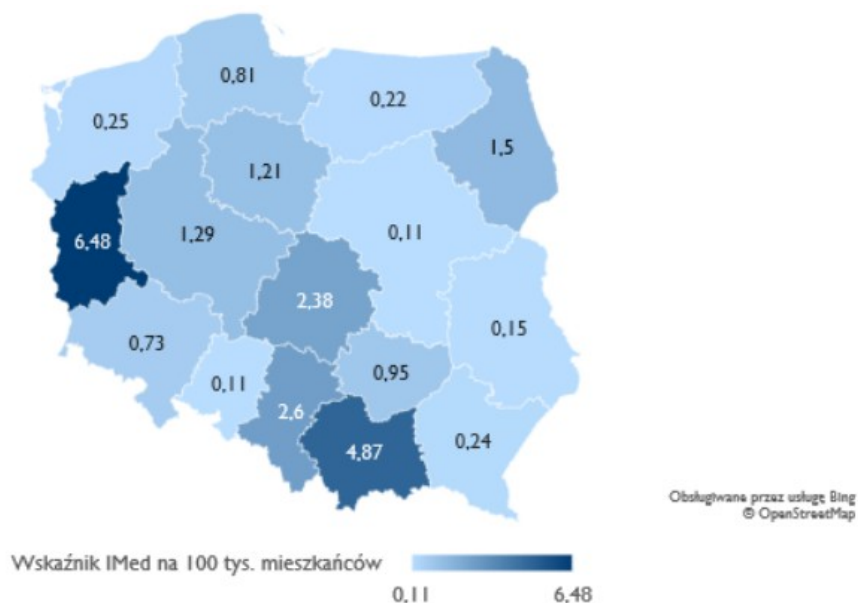
W 2024 roku w Polsce liczba zatruc środkami zastępczymi/NSP wyniosła 557, co oznacza wzrost o 211% w stosunku do roku 2023 – kiedy wyniosła 264. Największa liczba zgłoszeń pochodziła z województwa małopolskiego – 167, następnie ze śląskiego – 112 (w 2023 – 56, w 2022 – 16) i lubuskiego – 63. Najmniejszą liczbę zgłoszonych interwencji medycznych odnotowano w województwach: podkarpackim – 1, warmińsko-mazurskim i lubelskim – 3, zachodniopomorskim – 4⁴⁸.

Wskaźnik interwencji medycznych związanych z zatruciem ŚZ/NSP w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców (IMed) dla całego kraju w 2024 roku wyniósł 1,48. W pięciu województwach wskaźnik ten był wyższy od współczynnika określonego dla całego kraju, dotyczy to województw: lubuskiego (6,48), małopolskiego (4,87), śląskiego (2,6), łódzkiego (2,38) i podlaskiego (1,5). W pozostałych jedenastu województwach wskaźniki IMed na 100 tys. mieszkańców były niższe od współczynnika określonego dla całego kraju. W przypadku województw: mazowieckiego i opolskiego wskaźnik ten wyniósł 0,11⁴⁹.

Wskaźnik IMed związanych z zatruciem ŚZ/NSP na 100 tys. mieszkańców według województw w 2024 r. w Polsce

⁴⁸ Główny Inspektor Sanitarny, *Raport dotyczący zatruc środkami zastępczymi lub nową substancją psychoaktywną w Polsce*, Warszawa, 2025 r., s. 16.

⁴⁹ Ibidem. s. 11.

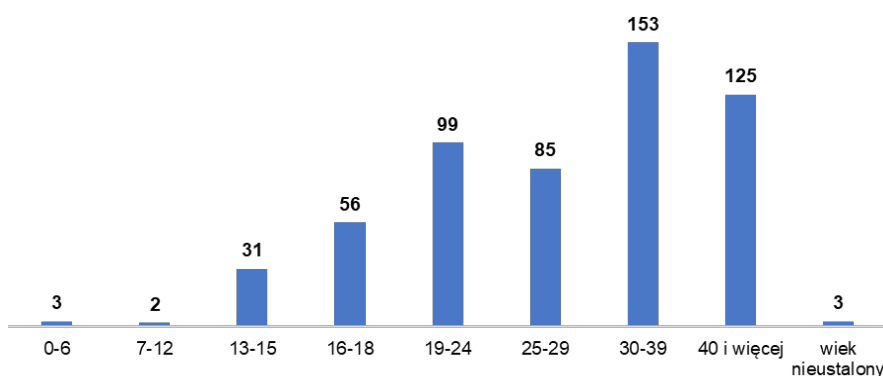

Źródło: Ibidem, s. 11.

Zgłoszone interwencje medyczne związane z negatywnymi skutkami zdrowotnymi używania ŚZ/NSP dotyczą głównie mężczyzn, którzy w 2024 roku stanowili 67,5% wszystkich przypadków zatruc i podejrzeń zatruc ŚZ/NSP oraz 80% przypadków zgonów związanych z ich użyciem⁵⁰.

W 2024 roku w Polsce odnotowano łącznie 557 zatruc ŚZ/NSP, w tym w grupie wiekowej do 18 r.ż. zarejestrowane zostały łącznie 92 interwencje medyczne (w 2023 było ich 58), co stanowiło 16,52% wszystkich przypadków zatruc. Wśród dzieci i młodzieży największa liczba zgłoszeń dotyczyła osób w grupie wiekowej 16-18 lat (56), następnie 13-15 lat (31), 7-12 lat (2), 0-6 lat (3). W grupie wiekowej powyżej 18 r.ż., liczba zgłoszonych interwencji medycznych była pięciokrotnie wyższa od liczby interwencji wśród pacjentów do 18 r.ż. i wynosiła 462 (w 2023 było to 206 interwencji). W grupie osób pełnoletnich największa liczba zgłoszeń dotyczyła grupy wiekowej 30-39 lat – 152 (w 2023 roku – 74), w grupie 40 i więcej lat zarejestrowano 125 zgłoszeń zatruc (w 2023 roku – 43), w grupie wiekowej 19-24 lata – 99 (w 2023 roku – 45), a w grupie 25-29 latków – 85 (w 2023 roku – 44)⁵¹. Odnotowano też 3 zatrucia osób, których wieku nie ustalono.

Liczba zatruc ŚZ/NSP w Polsce w 2024 roku w poszczególnych grupach wiekowych

⁵⁰ Ibidem, s. 9.

⁵¹ Ibidem, s. 13.

Źródło: Ibidem, s. 13.

Leczenie uzależnienia w województwie śląskim

Leczenie uzależnień w Polsce odbywa się w placówkach leczniczych bezpłatnie w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia, zarówno dla osób ubezpieczonych jak i nieubezpieczonych, a placówka lecznicza nie może odmówić terapii uzależnienia. Terapia ta odbywa się w placówkach ambulatoryjnych (poradnie leczenia uzależnień i oddziały dzienne), ośrodkach stacjonarnych dla osób uzależnionych od narkotyków, oddziałach odwykowych (najczęściej przy szpitalach psychiatrycznych prowadzących detoksykację i terapię) oraz w ośrodkach leczenia substytucyjnego (polegającego na kontrolowanym, doustnym podawaniu leku o działaniu podobnym do opiatów, czystym chemicznie i biologicznie – w Polsce jest to głównie terapia metadonowa).

Proces terapeutyczny osób uzależnionych od środków psychoaktywnych zmierza w kierunku indywidualizacji celów pacjenta poprzez np. stosowanie programów ograniczania picia alkoholu. Istotne są również programy redukcji/ograniczania szkód (zdrowotnych, społecznych i ekonomicznych itp.)⁵². Skuteczność procesu terapeutycznego osób uzależnionych zależy od stosowania programów postrehabilitacyjnych, służących utrwalaniu efektów leczenia i wsparciu procesu reintegracji społecznej (wsparcie terapeutyczne w postaci grup wsparcia, grup zapobiegania nawrotom choroby, konsultacji; pomoc w uzyskaniu dodatkowych kwalifikacji zawodowych – kursy zawodowe, pomoc w uzyskaniu miejsca pracy, mieszkania readaptacyjne oraz hostele)⁵³.

Od roku 2020, w województwie śląskim funkcjonuje łącznie 80 placówek leczenia uzależnień, w tym: 47 poradni i przychodni terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia, 18 oddziałów dziennych terapii uzależnienia od alkoholu (DOTUA), 8 oddziałów całodobowych terapii uzależnienia od alkoholu (COTUA), 6 oddziałów leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych (OLAZA) oraz 1 hostel dla uzależnionych od alkoholu⁵⁴.

W placówkach leczenia uzależnienia od alkoholu na terenie województwa śląskiego w 2024 roku leczono 26 733 pacjentów (w 2023 roku – 26 440 pacjentów, w 2022 roku – 26 666 pacjentów)⁵⁵.

W poradniach specjalistycznych związanych z leczeniem zaburzeń psychicznych spowodowanych używaniem alkoholu w województwie śląskim w 2024 roku leczyły się 21 293 osoby (w 2023 roku – 21 239, 2022 roku – 21 697 osób), tym 1 632 osoby były pacjentami pierwszorazowymi (w 2023 – 1 967; w 2022 – 2 977). W przypadku 18 699 pacjentów, tj. 88% leczonych, głównym powodem leczenia był zespół uzależnienia (w 2023 było to 18 820, a w 2022 roku – 18 699 osób). Mężczyźni stanowili 73% ogółu leczonych. Podobnie jak w latach poprzednich, w województwie śląskim dominującą grupę wśród pacjentów stanowiły osoby w wieku 30-64 lata, a następnie osoby w wieku 19-29 lat⁵⁶.

Leczenie uzależnienia od alkoholu w placówkach stacjonarnych wymaga od pacjenta uczestnictwa w około sześciotygodniowym programie terapeutycznym w całkowitej abstynencji. W województwie śląskim w latach 2020-2024 funkcjonowało 6 zakładów stacjonarnych

⁵² A. Bakula, *Program redukcji szkód – dobre praktyki*, w *Świat problemów*, grudzień 2020, <http://www.swiatproblemow.pl/program-redukcji-szkod-dobre-praktyki/>.

⁵³ M. Kowalce, *Terapia uzależnienia – krok po kroku*, Katowice, 2020.

⁵⁴ Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Gorzycach, *Raport o stanie lecznictwa odwykowego w województwie śląskim w 2024 roku*, Gorzyce, 2025, s. 8.

⁵⁵ Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Gorzycach, *Raport o stanie lecznictwa odwykowego w województwie śląskim w 2023, 2024 i 2025 roku*.

⁵⁶ Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, *Leczeni z powodu zaburzeń psychicznych, uzależnień od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych – ambulatoryjna opieka zdrowotna 2025*, www.katowice.uw.gov.pl.

dla osób uzależnionych od alkoholu i współuzależnionych (w 2021 było ich 8). W województwie śląskim w 2024 roku leczyło się 5 440 osób (w 2023 roku – 5 201, 2022 roku – 4 969 osób). Dane na temat stacjonarnej opieki psychiatrycznej – ośrodków rehabilitacyjnych dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych w województwie śląskim w latach 2020-2024 roku przedstawia poniższa tabela⁵⁷.

**Stacjonarna opieka psychiatryczna – ośrodki odwykowe
w województwie śląskim w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba zakładów	6	6	6	6	6
w tym niepublicznych	5	5	5	5	5
Liczba łóżek	429	429	419	419	427
na 10 000 ludności	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Chorzy leczeni	5 295	4 537	4 969	5 201	5 440
na 10 000 ludności	11,7	10,1	11,4	12,0	12,6
Średnie wykorzystanie łóżek w dniach	279,4	312,5	335,4	331,5	334,1
w %	76,5	85,6	91,9	90,8	91,5
Średnia długość pobytu w dniach	22,1	29,5	28,3	26,7	26,2
Liczba leczonych na 1 łóżko	12,6	10,6	11,9	12,4	12,7

Źródło: Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, *Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach. Stacjonarna opieka zdrowotna*, Katowice 2025, s. 83, www.katowice.uw.gov.pl.

W województwie śląskim w 2024 roku, do leczenia odwykowego na mocy postanowienia sądowego, skierowanych było 1 864 pacjentów (w 2023 roku – 1 540, w 2022 roku – 2 635), z czego 1 216 osobom założono historię choroby (w 2023 roku – 757, w 2022 roku – 1 164) – różnica wynika z faktu, że nie wszyscy pacjenci, którym sądy ustaliły terminy przyjęcia, zgłosili się do placówek leczniczych lub też po doprowadzeniu przez funkcjonariuszy policji – przed przyjęciem – oddalili się). Wśród pacjentów zobowiązanych do leczenia, 1 173 podjęło leczenie w podstawowym programie terapeutycznym, natomiast ukończyło go 616 osób – tj. 33,05% ogółu skierowanych do leczenia przez sądy (w 2023 roku – 10,39%, w 2022 roku – 23,53%)⁵⁸.

W poradniach specjalistycznych związanych z profilaktyką, leczeniem i rehabilitacją uzależnień z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem środków psychoaktywnych w województwie śląskim w 2024 roku leczyło się 8 291 pacjentów (w 2023 roku – 7 332, w 2022 roku – 6 545) tym 1 143 osoby były pacjentami pierwszorazowymi (w 2023 – 1 004, w 2022 – 1 387). W przypadku 5 796 pacjentów, tj. 67, % leczonych, głównym powodem leczenia były zaburzenia zachowania spowodowane naprzemiennym przyjmowaniem kilku substancji psychoaktywnych lub innych substancji psychoaktywnych (w 2023 roku – 4 919, w 2022 roku, 4 218 osób). Mężczyźni stanowili 72% ogółu leczonych. Podobnie jak w latach poprzednich, w województwie śląskim dominującą grupę wśród pacjentów stanowiły osoby w wieku 30-64 lat, a następnie osoby w wieku 19-29 lat⁵⁹.

Najbardziej powszechnym typem leczenia uzależnień w Polsce jest terapia stacjonarna oparta na całkowitej abstynencji, prowadzona najczęściej metodą społeczności terapeutycznej. W województwie śląskim od 2020 do 2024 roku funkcjonowało 7 ośrodków rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych (w 2021 było ich 8). Dane na temat stacjo-

⁵⁷ Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, *Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach. Stacjonarna opieka zdrowotna*, Katowice 2025, www.katowice.uw.gov.pl.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, *Leczeni z powodu zaburzeń psychicznych, uzależnień od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych – ambulatoryjna opieka zdrowotna 2023*, www.katowice.uw.gov.pl.

narnej opieki psychiatrycznej – ośrodków rehabilitacyjnych dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych w województwie śląskim w latach 2020-2024 roku przedstawia poniższa tabela⁶⁰.

Stacjonarna opieka psychiatryczna – ośrodki rehabilitacyjne dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych w województwie śląskim w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba zakładów	7	8	7	7	7
w tym niepublicznych	7	8	7	7	7
Liczba łóżek	237	243	229	225	225
na 10 000 ludności	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Chorzy leczeni	632	645	720	697	674
na 10 000 ludności	1,4	1,4	1,7	1,6	1,6
Średnie wykorzystanie łóżek w dniach	296,4	302,3	327,6	330,1	324,6
w %	81,2	82,8	89,8	90,4	88,9
Średnia długość pobytu w dniach	111,2	112,0	104,4	106,6	108,4
Liczba leczonych na 1 łóżko	2,7	2,7	3,1	3,1	3,0

Źródło: Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, *Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach*, Katowice 2025, s. 84, www.katowice.uw.gov.pl.

Oferta pomocy dla osób uzależnionych to także mieszkania readaptacyjne. W województwie śląskim ten rodzaj pomocy oferuje Stowarzyszenie Promocji Zdrowia i Trzeźwego Stylu Życia „Szansa” w Pławniowicach w latach 2022-2024 funkcjonowało ich 6. Mieszkańcy musieli spełnić określone kryteria, tj. pozytywne ukończenie terapii, utrzymywanie abstynencji, przestrzeganie kontraktu, podjęcie pracy i opłacanie mediów⁶¹.

Do strategicznych metod redukcji szkód wśród osób problemowo używających narkotyków należy leczenie substytucyjne, ukierunkowane na zapobieganie zgonom spowodowanym przedawkowaniem i rozprzestrzenianiem się chorób zakaźnych. Leczenie substytucyjne polega na zastąpieniu substancji nadużywanej lekiem, który ma podobny efekt farmakologiczny i przez to eliminuje objawy abstynencyjne oraz głód, ale nie posiada właściwości euforyzujących, co zapewnia stabilność pacjenta przy podawaniu go raz dziennie lub nawet rzadziej⁶². Terapia substytucyjna w połączeniu z oddziaływaniami psychospołecznymi ma na celu poprawę stanu zdrowia i funkcjonowania społecznego osób uzależnionych od opioidów⁶³. Polski model substytucji lekowej opiera się na metadonie, będącym agonistą receptorów opioidowych (tj. działa podobnie jak substancje opioidowe). Leczenie substytucyjne prowadzone jest głównie w dużych miastach dla około 10 tys. pacjentów⁶⁴. Na terenie województwa śląskiego działają dwa programy leczenia substytucyjnego realizowane w formie ambulatoryjnej, w tym w Poradni Terapii Uzależnień i Współuzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Szpitala Specjalistycznego w Chorzowie oraz w NZOZ Poradnia ds. Uzależnień w Częstochowie. Na terenie kraju działa 25 programów leczenia substytucyjnego (24 realizowane są w trybie ambulatoryjnym i 1 realizowany w trybie stacjonarnym)⁶⁵.

⁶⁰ Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, *Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach*, Katowice 2019-2023, www.katowice.uw.gov.pl.

⁶¹ <http://www.nzoszsansa.pl/>

⁶² A. Bisaga, M. Wojnar *Farmakologiczne leczenie uzależnień*, W: *Uzależnienie od narkotyków. Poradnik dla terapeutów*, praca zbiorowa pod red. P. Jabłoński. B. Bukowska, J. Czabała, Warszawa, 2012, s. 148.

⁶³ B. Bukowska, *Leczenie substytucyjne – stare problemy i nowe wyzwania*, W: *Świat problemów*, Warszawa, 2018, s. 3.

⁶⁴ Puls Medycyny, <https://pulsmedycyny.pl/uzaleznienie-od-opioidow-leczenie-substytucyjne-na-recepte-poprawi-dostepnosc-terapii-1172280>.

⁶⁵ <https://kcpu.gov.pl/szkody-zdrowotne-i-uzaleznienia/leczenie-farmakologiczne/lista-programow-substytucyjnych/>.

Biorąc pod uwagę ostatnie oszacowania liczby problemowych użytkowników opioidów w Polsce, przyjmuje się, że liczba ta mieści się w szerokim przedziale 11 420 – 17 869. Środkowy punkt przedziału przypada na wartość 14 644 osób, co oznacza, że podtrzymującą terapią substytucyjną objętych było w 2021 roku między 19 a 30% osób uzależnionych od opioidów, najczęściej od heroiny. W terapii substytucyjnej ok. 96% pacjentów leczonych w naszym kraju, przyjmuje metadon, natomiast buprenorfinę oraz morfinę o kontrolowanym uwalnianiu przyjmuje zaledwie około 4% leczonych osób⁶⁶. W województwie Śląskim tego rodzaju terapię stosuje Poradnia Terapii Uzależnień i Współuzależnienia od Substancji Psychoaktywnych w Chorzowie NZOZ Poradnia ds. Uzależnień w Częstochowie⁶⁷.

Szkody związane z używaniem alkoholu i narkotyków

Alkohol działa szkodliwie na niemal wszystkie tkanki i narządy. U osób spożywających alkohol stopień uszkodzenia poszczególnych organów zależy od wielu czynników, takich jak ilość

czy rodzaj spożywanego alkoholu. Alkohol odgrywa też znaczącą rolę ponad w 200 różnych rodzajach chorób, zwłaszcza takich jak: nadciśnienie tętnicze, choroby wątroby, niektóre typy nowotworów, zaburzenia psychiczne (w szczególności o charakterze depresyjnym i lękowym). Oprócz uzależnienia, używanie, nadużywanie bądź szkodliwe spożywanie alkoholu jest przyczyną uszkodzeń ciała i śmierci w wyniku wypadków, przemocy, zatruc, przypadkowych kontaktów seksualnych⁶⁸. Ponadto, częste lub codzienne spożywanie napojów alkoholowych wiąże się ze zwiększonym ryzykiem licznych schorzeń i związanej z nimi śmiertelności oraz niepełnosprawności.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) zwraca uwagę na globalny problem, jakim jest 2,6 mln zgonów rocznie z powodu spożywania alkoholu (4,7% wszystkich zgonów), jak również 0,6 mln zgonów spowodowanych stosowaniem innych substancji psychoaktywnych⁶⁹.

Najwyższy odsetek zgonów spowodowanych spożyciem alkoholu w 2019 roku – 13%, dotyczył młodych ludzi w wieku 20–39 lat, natomiast 38% osób spożywało sporadycznie duże ilości alkoholu, definiowane jako wypicie co najmniej 60 g czystego alkoholu raz lub więcej w poprzednim miesiącu. Z kolei w globalnej populacji 15–19-latków – 23,5% deklaruowało praktykowanie spożywania alkoholu, przy czym, najwyższe wskaźniki tego problemu odnotowano w regionie europejskim (45,9%), a następnie w obu Amerykach (43,9%)⁷⁰.

Alkohol jest legalnie dostępnym teratogenem⁷¹, czyli substancją szkodliwą dla procesu rozwoju dziecka w życiu płodowym, który na każdym etapie ciąży może się przyczynić do różnorodnych zaburzeń rozwojowych płodu/dziecka. Nieznane jest stężenie alkoholu, które nie naraża dziecka na zaburzenia płodu powstałe w wyniku prenatalnej ekspozycji na alkohol, wobec czego kobiety przygotowujące się do macierzyństwa, w tym kobiety w ciąży nie powinny

⁶⁶ B. Bukowska, *30 lat leczenia substytucyjnego w Polsce*. Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, <https://www.narkomania.org.pl/czytelnia/30-lat-leczenia-substytucyjnego-w-polsce/>.

⁶⁷ Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, <https://kcpu.gov.pl/szkody-zdrowotne-i-uzaleznienia/leczenie-farmakologiczne/lista-programow-substytucyjnych/>

⁶⁸ Źródło: Światowa Organizacja Zdrowia, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/alcohol>.

⁶⁹ *Global alcohol action plan 2022-2030 to strengthen implementation of the Global Strategy to Reduce the Harmful Use of Alcohol*, (Globalny plan działań na rzecz alkoholu 2022-2030) WHO, 2021, <https://www.who.int/publications/i/item/9789240090101>

⁷⁰ Politykazzdrowotna.com; <https://politykazzdrowotna.com/arttykul/nie-na-zdrowie-who-n1255436>

⁷¹ *Teratogeny to czynniki środowiskowe, które mogą nieodwracalnie zmienić stan płodu, prowadząc do wystąpienia wad rozwojowych i nieprawidłowości w pracy narządów. Teratogeny dzieli się na chemiczne, biologiczne i fizyczne.* Definicja

pochodzi z artykułu pn.: *Alkohol – kobiety – FASD* autorstwa M. Borkowskiej z KCPU, który ukazał się w *Serwisie Informacyjnym UZALEŻNIENIA*, nr 2/2023 (102), a dostępny jest pod adresem: https://siu.praesterno.pl/arttykul/795#epidemiologia_fasd.

pić alkoholu. Jedynie poprzez zachowanie całkowitej abstynencji, kobieta w ciąży eliminuje ryzyko wystąpienia zaburzeń rozwoju określanych jako spektrum płodowych zaburzeń alkoholowych (FASD) u swojego dziecka.

Badania wskazują również na kancerogenność alkoholu, ponieważ jego spożywanie przez ojca dziecka przed poczęciem może skutkować podatnością płodu na uszkodzenia oraz potencjalnie prowadzić do negatywnych wyników porodu. Zmiany w nasieniu mogą powodować zarówno rozwój płodu przypominający FASD, jak i do większej podatności dziecka na modulację FASD, kiedy matka sięgnie po alkohol w czasie ciąży. Czynnikiem spustowym dla uruchomienia kaskady procesów rozwojowych potrzebnych dla powstania FASD jest spożywanie alkoholu w czasie ciąży. Obydwoje rodzice mają wpływ na powstawanie FASD, dlatego sugeruje się, aby unikali oni alkoholu podczas planowania ciąży, a także w okresie podejmowania współżycia mającego prowadzić do poczęcia⁷².

FASD jest nieuleczalnym, niegenetycznym zespołem chorobowym mogącym wystąpić u dzieci, których matki piły alkohol w czasie ciąży. FASD charakteryzują: uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego, zaburzenia neurologiczne, opóźnienie rozwoju fizycznego i psychicznego, zaburzenia zachowania, niedorozwój umysłowy, nadpobudliwość psychoruchowa, wady rozwojowe (m.in.: serca i stawów). Skutkiem powyższych nieprawidłowości mogą być u dziecka trudności z: uczeniem się, koncentracją uwagi pamięcią i zdolnością do rozwiązywania problemów, koordynacją ruchową, zaburzeniami mowy, relacjami z ludźmi, przestrzeganiem norm społecznych. Deficyty związane z FASD mają wpływ na rozwój intelektualny oraz społeczny także w okresie dorastania i po osiągnięciu dorosłości. FASD należy do najczęstszych przyczyn upośledzenia umysłowego w zachodniej cywilizacji, któremu można całkowicie zapobiec – wystarczy nie pić alkoholu w ciąży, nieznane jest bowiem stężenie alkoholu, które decyduje o wystąpieniu zaburzeń rozwoju płodu. Jest ponadto, najbardziej rozpowszechnionym, niegenetycznym schorzeniem neurorozwojowym, dotyczącym ok. 1% wszystkich żywych urodzeń i występuje znacznie częściej niż np.: choroby spektrum autystycznego lub zespołu Downa⁷³.

W Polsce FASD występuje nie rzadziej niż u 20 na 1000 dzieci w wieku 7-9 lat, a 4/5 z nich wychowuje się w różnych formach pieczy zastępczej: w rodzinach adopcyjnych i zastępczych, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych⁷⁴.

Na podstawie wyników różnych metod testowania, w tym AUDIT można stwierdzić, że istnieją poważne deficyty wiedzy na temat FASD i niedoceniające w związku z tym, ryzyka zaburzeń płodu powodowanych piciem alkoholu przez kobiety w ciąży, ponieważ: 81% kobiet deklaruje, że pije alkohol; 54% kobiet pije alkohol przynajmniej 1 raz w miesiącu; 15% pije alkohol w ciąży, 7–36% spożywa alkohol po porodzie / w trakcie laktacji. Ponadto, na uwagę zasługują wyniki badań kobiet wg różnych metod oceny, z których wynika, że badania toksykologiczne we włosach kobiet będących w ciąży, z których wynika, że 46,00% z nich spożywało alkohol, są rażąco sprzeczne z deklaracjami kobiet wynikającymi z wywiadów medycznych metodami AUDIT i wywiadu⁷⁵:

Spożywanie alkoholu w ujęciu różnych metod oceny

TLFB - test timeline follow back interview

AUDIT-C - test przesiewowy

AUTIT-P - test pełen

---

⁷² T. Jadczyk-Szumilo w: *Kampania społeczna Ciąża bez alkoholu*, <https://ciazabezalkoholu.pl/pomoc/>

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/FASD.-Ocena-ryzyka-spozywania-alkoholu-w-czasie-ciazy.pdf>

Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/FASD.-Ocena-ryzyka-spozywania-alkoholu-w-czasie-ciazy.pdf>; *Magazyn Pielęgniarki i Położne* 9/2023, [FASD.-Ocena-ryzyka-spozywania-alkoholu-w-czasie-ciazy.pdf](#)

Płodowy Zespół Alkoholowy (FAS) stanowi najcięższą formę uszkodzeń wywołanych prenatalną ekspozycją na alkohol, w którym oprócz uszkodzeń ośrodkowego układu nerwowego, jak opisane powyżej, wstępują również: prenatalne i postnatalne zaburzenia wzrostu (masa + długość ciała), dysmorfie twarzy (charakterystyczne cechy budowy twarzy: wąskie szpary powiekowe, brak rynienki podnosowej, brak górnej czerwieni wargowej). Około 70% dzieci z FAS nigdy nie osiąga zdolności do samodzielnego życia. Ponadto, do często występujących cech fizycznych należą: małogłowie (mikrocefalia), spłaszczona środkowa część twarzy, krótki, zadarty nos, mała żuchwa, niesymetrycznie osadzone uszy zmarszczka nakątna (w kącie oka). Cechy te nie zawsze muszą świadczyć o uszkodzeniach wywołanych ekspozycją płodu na działanie alkoholu. Oceny tego, czy występowanie danej cechy jest związane z płodową ekspozycją na alkohol może dokonać tylko lekarz. Corocznie na świat przychodzi ponad 100 tys. dzieci z FAS⁷⁶.

W województwie śląskim działają podmioty wspierające osoby dorosłe i dzieci z wrodzonymi zaburzeniami rozwojowymi spowodowanymi alkoholem i innymi substancjami toksycznymi (m. in. z zespołem FASD). Można tu wymienić m. in.: *Diagnostyczno – Terapeutyczny Ośrodek Fastryga* z siedzibą w Świerklanach (działający przy Fundacji Fastryga) oraz *Centrum Psychologiczne ITEM Teresa Jadczyk-Szumilo* z siedzibą w Żywcu⁷⁷.

Od wdrożenia badań w roku 1985 do 31 grudnia 2024 roku – przy uwzględnieniu korekt i uaktualnień danych, w tym eliminacji podwójnie zarejestrowanych przypadków – stwierdzono zakażenie HIV u 35 175 obywateli Polski i u osób innego obywatelstwa przebywających na terenie Polski. Wśród ogółu zarejestrowanych zakażonych było co najmniej 6 533 zakażonych w związku z używaniem narkotyków, 2 699 zakażonych poprzez kontakt heteroseksualny oraz 5 531 poprzez kontakt seksualny pomiędzy mężczyznami. Ogółem odnotowano 4 377 zachorowań na AIDS; 1 518 chorych zmarło⁷⁸.

⁷⁶ Projekt ALICJA *Rozpowszechnienie FASD w Polsce*; Projekt realizowany w latach 2013-2015 przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, we współpracy ze Światową Organizacją Zdrowia (WHO), zaakceptowany przez Komisję Bioetyczną Instytutu Psychiatrii i Neurologii (IPiN) w Warszawie; *Zapobieganie Spektrum Płodowych Zaburzeń*

Alkoholowych (FASD); Wczesne rozpoznanie ryzyka i krótka interwencja lekarska. PARPA, Instytut Matki i Dziecka, Warszawa 2018, https://www.ciazabezalkoholu.pl/images/file/RozpowszechnianieFASD/FASD_w_Polsce.pdf.

⁷⁷ *Kampania społeczna Ciąża bez alkoholu*, <https://ciazabezalkoholu.pl/pomoc/>

⁷⁸ Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, *Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS w Polsce*, www.pzh.gov.pl

Liczba przypadków HIV, AIDS i zgonów zarejestrowanych w Polsce w latach 2020-2024 roku według prawdopodobnej drogi transmisji

Droga transmisji	2020			2021			2022			2023			2024		
	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony
Kontakty homoseksualne (mężczyźni)	179	13	2	188	9	-	248	21	1	322	34	3	329	22	2
Stosowanie narkotyków w iniekcjach	14	8	1	11	3	1	30	6	-	36	11	1	34	6	1
Kontakty heteroseksualne	51	7	1	74	11	1	208	24	4	214	25	1	194	35	2
Zakażenia wertykalne (matka-dziecko)	1	-	-	1	-	-	16	2	-	25	2	-	5	-	-
Zakażenia jatrogenne	-	-	-	-	-	-	3	1	-	6	1	-	1	-	-
Inna / brak danych	595	19	6	899	30	7	1 879	81	17	2 276	111	17	1 694	122	15
Razem	840	47	10	1 173	53	9	2 384	135	22	2 879	184	22	2 257	185	20

Źródło: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS w Polsce w latach 2020 -2024 roku, www.pzh.gov.pl.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 roku w województwie śląskim zgłoszono 229 wykrytych zakażeń wirusem HIV (w 2023 – roku 193, w 2022 roku – 68), 22 zachorowania na AIDS (w 2023 – 17, w 2022 roku – 2) i 2 zgony osób chorych na AIDS (w 2023 roku – 3, w 2022 roku zgłoszono 1 taki przypadek, a w roku 2021 nie zgłoszono zakażeń, zachorowań ani zgonów)⁷⁹.

Podkreślić należy, że dane w poszczególnych latach mogą się różnić, co jest związane z systemem sprawozdawania przypadków zakażeń⁸⁰.

Sytuacja życiowa osób i rodzin z problemem alkoholowym i narkotykowym w województwie śląskim

W rodzinie z problemem alkoholowym lub narkomanii, co najmniej jeden z członków pije w sposób nadmierny, szkodliwy lub niekontrolowany bądź stosuje inne środki psychoaktywne. Związane z tą sytuacją nieprawidłowości wywierają negatywny wpływ na pozostałych członków rodziny, zarówno dorosłych jak i dzieci, powodując problemy zdrowotne, psychologiczne, społeczne i materialne. Do najistotniejszych problemów będących skutkiem uzależnienia należą szkody społeczne i rozwojowe, jakie zachodzą u dzieci z rodzin z problemem alkoholowym oraz problemy związane z readaptacją społeczną osób uzależnionych od innych substancji psychoaktywnych.

W związku z uzależnieniem rodzica bądź rodziców/opiekunów, czy innych bliskich, którzy nie wypełniają swoich ról opiekuńczo-wychowawczych, dzieci żyją w ciągłym stresie, napięciu i doświadczają wielu trudnych sytuacji powodujących cierpienie oraz poczucie braku bezpieczeństwa emocjonalnego i fizycznego. W konsekwencji powoduje to liczne zaburzenia

⁷⁹ Ibidem.

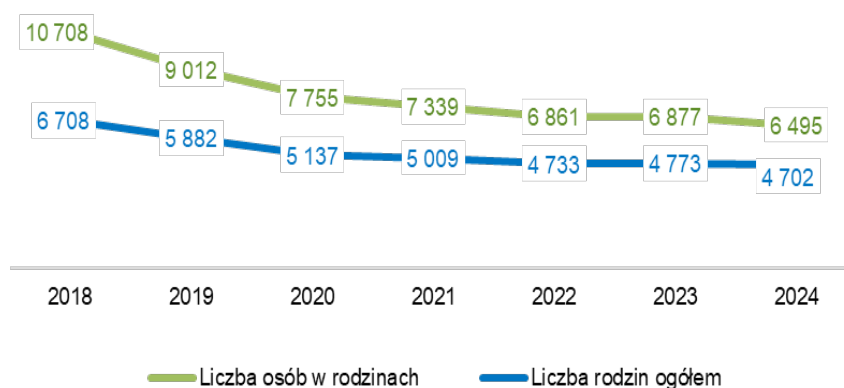
⁸⁰ Ibidem.

emocjonalne i psychiczne takich dzieci, co stawia zadania przed jednostkami systemu oświaty, pomocy społecznej i pieczy zastępczej.

Statystyki dotyczące świadczeń pomocy społecznej udzielanych osobom i rodzinom z powodu alkoholizmu i narkomanii prowadzone są przez ministerstwo właściwe do spraw pomocy społecznej. W latach 2018-2022 w województwie śląskim, podobnie jak w całej Polsce, następował systematyczny spadek liczby rodzin i osób w rodzinach objętych z tego powodu pomocą społeczną.

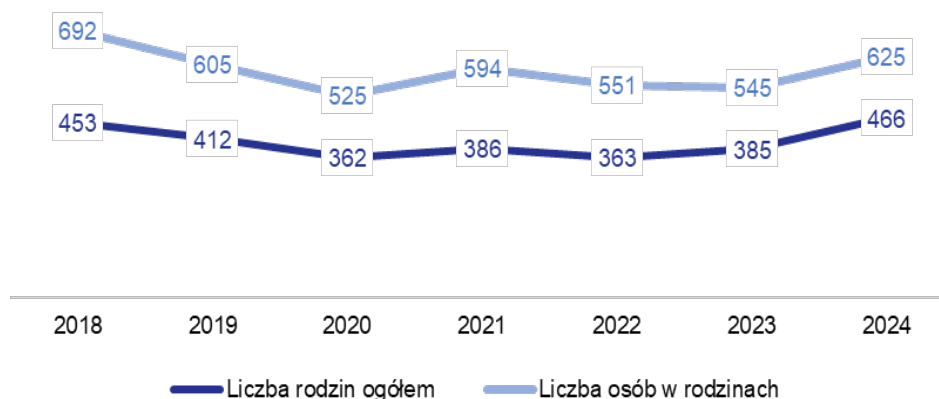
W 2023 roku w województwie śląskim odnotowano niewielki wzrost liczby takich rodzin przy jednoczesnym podobnym wzroście liczby osób w rodzinach z problemem alkoholowym i niewielki spadek liczby osób w rodzinach z problemem narkotykowym. W 2024 roku odnotowano ponownie spadek wskaźników dotyczących rodzin – 4 702 i osób w rodzinach – 6 495 z problemem alkoholowym. Natomiast wskaźniki dotyczące świadczeń pomocy społecznej udzielonych z powodu narkomanii widocznie wzrosły i w 2024 roku wyniosły: 466 rodzin i 625 osób w rodzinach⁸¹. Poniższe wykresy obrazuje tę sytuację.

Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej udzielone z powodu alkoholizmu w województwie śląskim w latach 2018-2024

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie Sprawozdań MPiPS-03, MRPiPS-03 oraz MRiPS-03 za lata 2018-2024

Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej udzielone z powodu narkomanii w województwie śląskim w latach 2018-2024

⁸¹

Sprawozdania MPiPS-03, MRPiPS-03, MRiPS-03 za lata 2018-2024, www.mpips.gov.pl.

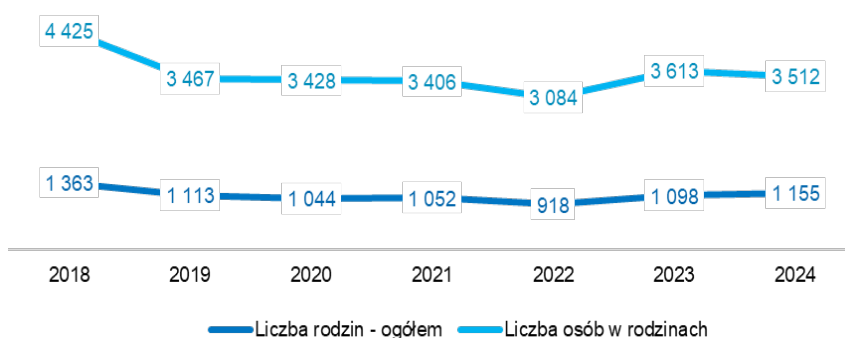
Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie Sprawozdań MPiPS-03, MRPiPS-03 oraz MRiPS-03 za lata 2018-2024.

Większość osób stosujących przemoc domową znajduje się pod wpływem środków odurzających, w tym alkoholu, który osłabia kontrolę własnych zachowań, zwiększa prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem na trudności i niepowodzenia życiowe, zaburza ocenę sytuacji i może powodować błędną interpretację zachowań innych osób. Osoby stosujące przemoc często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako usprawiedliwienie swojego zachowania, nie zwalnia to jednak z odpowiedzialności za popełnione czyny⁸².

Około 60% pacjentów uzależnionych od alkoholu korzystających z terapii w placówkach leczniczych przyznaje się do zachowań przemocowych wobec najbliższych. Nadużywanie alkoholu nie jest warunkiem koniecznym, ani wystarczającym do stosowania przemocy. Obecny stan badań w przedmiotowym zakresie wskazuje na współwystępowanie problemów alkoholowego i przemocy domowej, nie wykazuje jednak związku przyczynowo-skutkowego między przemocą a alkoholem. Źródła statystyczne i badawcze nie pozwalają na jednoznaczne określenie skali wielkości problemu⁸³.

W latach 2018-2022 w województwie śląskim następował systematyczny spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej z powodu przemocy domowej. W 2023 roku liczba rodzin objętych świadczeniami pomocy społecznej z tego powodu wzrosła o blisko 20% w stosunku do roku 2022 i wynosiła 1 098, a w 2024 wzrosła o kolejne 5% i wyniosła 1 155 rodzin (w 2022 roku – 918, w 2021 roku – 1 052). Jeśli chodzi o liczbę osób w rodzinach objętych świadczeniami z powodu przemocy domowej, w 2023 roku, podobnie, wzrosła ona o 17% w stosunku do 2022 roku i wyniosła 3 613, natomiast w 2024 roku liczba ta spadła o 2% i wyniosła 3 512 osób (w 2022 roku – 3 084, w 2021 roku – 3 406).

Rodziny i osoby objęte świadczeniami pomocy społecznej z powodu przemocy domowej w województwie śląskim w latach 2019-2024

Źródło: Ibidem.

Z informacji podanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Katowicach wynika, że w latach 2018-2022 około połowa osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc domową, było pod wpływem alkoholu⁸⁴. Od 2023 roku obserwuje się znaczący

⁸² Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, *Charakterystyka zjawiska przemocy domowej*, <https://kcpu.gov.pl/przemoc/charakterystyka-zjawiska-przemocy-w-rodzinie/>

⁸³ Ibidem.

⁸⁴ Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach.

spadek tego wskaźnika rok do roku: w 2023 roku wynosił 47,7%, w 2024 – 36,3%, a w 2025 – 35,9%.

Osoby w województwie śląskim, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową w latach 2018-2025

Wyszczególnienie		Lata							
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1	Liczba osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową	6 559	6 430	6 190	5 964	5 913	5 919	5 537	5 534
2	Liczba osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową, będąc pod wpływem alkoholu	3 594	3 440	3 183	2 894	2 866	2 587	2 010	1 985
3	Odsetek osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, będąc pod wpływem alkoholu	54,8%	53,5%	51,4%	48,5%	48,5%	43,7%	36,3%	35,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach.

Wskaźnikiem pozwalającym na ocenę skali zjawiska przemocy w rodzinie jest liczba procedur Niebieska Karta wszczętych na terenie województwa śląskiego przez uprawnione podmioty. Do dnia 27 września 2023 roku byli nimi: przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty oraz ochrony zdrowia (§ 2 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”)⁸⁵.

Od dnia 28 września 2023 roku katalog ten został rozszerzony Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 06 września 2023 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”⁸⁶, na podstawie którego formularze „Niebieska Karta-A” – wszczynające procedurę mogą wypełniać: pracownicy socjalni jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, funkcjonariusze Policji, żołnierze Żandarmerii Wojskowej, pracownicy socjalni specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, asystenci rodziny, nauczyciele wychowawcy będący wychowawcami klas lub nauczyciele znający sytuację domową małoletnich, osoby wykonujące zawód medyczny (w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny), a także przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Jednocześnie, do wszczynania procedury w przedmiotowym zakresie uprawnieni zostali pedagodzy, psycholodzy i terapeuci będący przedstawicielami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia oraz organizacji pozarządowych.

Wobec powyższego, w okresie od 1 stycznia do 27 września 2023 roku wszczęto 5 982 postępowania na podstawie sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A”. Udział przedstawicieli poszczególnych podmiotów w działaniach wszczynających tę procedurę w naszym województwie kształtował się podobnie jak w poprzednich latach. Wśród przedstawicieli służb uprawnionych do wdrożenia procedury zdecydowanie dominowała Policja, następnie jednostki organizacyjne pomocy społecznej, dużo niższy udział w omawianej procedurze mieli przedstawiciele oświaty, a najmniej postępowań wszczęli przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych i pracownicy ochrony zdrowia⁸⁷.

⁸⁵ Dz.U. z 2011 roku, Nr 209.

⁸⁶ Dz. U. z 2023 roku, poz. 1870.

⁸⁷ Śląski Urząd Wojewódzki, *Raporty z realizacji w województwie śląskim zadań z zakresu przeciwdziałania Przemocy domowej w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 do 2023 roku oraz Raport z realizacji w województwie śląskim zadań z zakresu przeciwdziałania Przemocy domowej w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 roku*, Śląski Urząd Wojewódzki.

W 2024 roku nastąpił wzrost liczby wszczętych procedur, która wzrosła w stosunku do roku 2023 o 706 procedur (tj. o 8,69%) i wyniosła 8 832. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A” przez przedstawicieli poszczególnych służb w województwie śląskim w latach 2023 i 2024 prezentuje się następująco:

**Podmioty wszczynające w województwie śląskim procedurę „Niebieskie Karty”
w latach 2023 i 2024 roku**

Przedstawiciele podmiotów wszczynających procedurę NK, w tym:	Liczba wszczętych procedur NK		
	01.01-27.09.2023	28.09-31.12.2023	01.01-31.12.2024
Policji	4 067	1 389	5 453
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	1 338		
Pracowników socjalnych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej		398	1 772
Oświaty	428	241	1 020
Pedagogów, psychologów lub terapeutów jednostek organizacyjnych pomocy społecznej		46	190
Ochrony zdrowia	100	32	190
Asystentów rodziny		20	123
Gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	49	14	51
Pedagogów, psychologów lub terapeutów, będących przedstawicielami organizacji pozarządowych		0	20
Pracowników socjalnych specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej		4	12
Żandarmerii Wojskowej		0	1
Łącznie:	5 982	2 144	8 832

Źródło: Śląski Urząd Wojewódzki, Raporty z realizacji w województwie śląskim zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 i 2024 roku, Śląski Urząd Wojewódzki.

W 2024 roku, liczba osób doznających przemocy domowej, objętych działaniami w ramach procedury „Niebieskie Karty” wyniosła 21 978 i była wyższa niż w roku 2023 – tj. 21 318 osób. Najczęściej przemocy doznawały dzieci – 11 397 (w 2023 było to 10 576 osób) stanowiąc 51,86% ogółu osób doświadczających przemocy domowej (w statystyce uwzględniono dzieci bezpośrednio dotknięte przemocą oraz te, na które przemoc nie była bezpośrednio skierowana, lecz wychowywały się w rodzinach, w których stosowana była przemoc wobec innych osób). Drugą pod względem liczebności grupę osób doświadczających przemocy stanowiły kobiety - 8 871 (w 2023 – 9 144 osoby), które stanowiły 40,36% ogółu osób dotkniętych przemocą, natomiast liczba mężczyzn doświadczających przemocy domowej wyniosła 1 710 (w 2023 roku było to 1 598 osób), stanowili oni 7,78% ogółu osób doświadczających przemocy domowej⁸⁸.

Przestępczość związana z alkoholem i narkotykami

Spożywanie alkoholu, zwłaszcza ryzykowne bądź szkodliwe oraz stosowanie innych środków psychoaktywnych, jest częstą przyczyną naruszenia prawa. Pod ich wpływem maleją możliwości obiektywnej oceny własnego zachowania oraz jego konsekwencji. Z danych statystycznych Policji wynika, że istnieje silna korelacja między spożywaniem alkoholu a popełnianymi przestępstwami (udział nietrzeźwych podejrzanych wśród osób przebadanych na stan trzeźwości)⁸⁹.

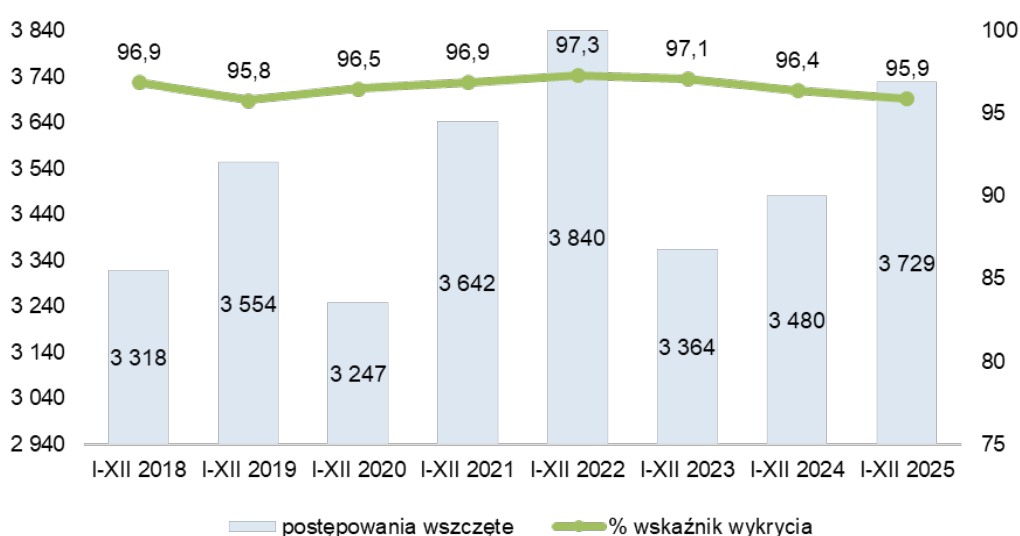
⁸⁸ Ibidem.

⁸⁹ Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego styczeń - grudzień 2020, 2021, 2022, 2023, 2024 i 2025 r. województwo śląskie

Jeśli chodzi o zagrożenia przestępczością w ruchu drogowym, to w 2025 roku odnotowano wzrost liczby osób nietrzeźwych kierujących pojazdami – śląscy policjanci zatrzymali 11 232 osób (w 2024 – 10 511, w 2023 – 11 543, w 2022 – 11 977, w 2021 – 11 103, a w 2020 – 8 665)⁹⁰.

Dane statystyczne Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach za lata 2018-2025 wskazują na stabilizację liczby wykrytych przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – w 2025 roku było to 3 729 postępowań. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw, określający stosunek procentowy liczby przestępstw wykrytych (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych powiększonej o liczbę przestępstw wykrytych po podjęciu postępowań umorzonych w latach ubiegłych, w ostatnim okresie również pozostaje na podobnym poziomie, choć od 2022 roku nieznacznie spada⁹¹.

Postępowania wszczęte i wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w województwie śląskim w latach 2018-2025

Źródło: Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach, Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego styczeń - grudzień 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024 i 2025 r. województwo śląskie

W 2025 roku odnotowano 938 nieletnich sprawców przestępstw w województwie śląskim, z czego 108 osób to nieletni podejrzeni oraz zatrzymani na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, co stanowi 11,51% ogółu nieletnich sprawców (w 2024 roku było to 173 nieletnich, w 2023 roku odnotowano 1 119, w 2022 roku było ich 997 osób)⁹².

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach, Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego styczeń - grudzień 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 r. województwo śląskie.

⁹² Ibidem.

2. ZADANIA ZREALIZOWANE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM W 2025 ROKU

Zadania wykonane w 2025 roku stanowiły realizację celu głównego *Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030* tj. *Integracja oraz wzmocnienie oddziaływań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim*, zgodnie z następującymi celami operacyjnymi:

1. Edukacja publiczna i wzmocnienie zintegrowanych oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień.
2. Wzmocnienie systemu rozwiązywania problemów alkoholowych.
3. Przeciwdziałanie narkomanii

Realizując zadania *Programu*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego współpracował z podmiotami działającymi w obszarze ochrony zdrowia, polityki społecznej, wymiaru sprawiedliwości, oświaty, administracji samorządowej, organami ścigania oraz z organizacjami pozarządowymi. Kontynuowano współpracę z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach oraz Komendą Wojewódzką Policji w Katowicach w ramach *Regionalnej Koalicji na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom*.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego przeprowadził 8 procedur przyznania dotacji, w tym: 4 konkursy ofert na realizację zadań w oparciu o ustawę o zdrowiu publicznym, 2 nabory dla podmiotów leczniczych na realizację zadań inwestycyjnych oraz 2 procedury wnioskowe dotyczące przyznania dotacji. W wyniku tych działań zawarto 62 umowy dotacyjne, w tym 15 z gminami, 1 z powiatem, 18 z placówkami leczniczymi oraz 28 z organizacjami pozarządowymi. Ponadto, zawarto 2 porozumienia partnerskie.

Beneficjentami realizowanych przedsięwzięć w ramach Programu byli mieszkańcy województwa śląskiego, w szczególności:

- dzieci i młodzież, w tym z grup podwyższonego ryzyka oraz ich rodzice/opiekunowie,
- osoby dorosłe, w tym z grup ryzyka,
- rodziny z problemem uzależnień,
- osoby uzależnione od narkotyków/alkoholu i współuzależnione,
- instytucje i organizacje pozarządowe działające w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i narkotyków,
- przedstawiciele służb pracujących na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom.

W 2025 roku dokonano analizy i rozliczenia 75 sprawozdań z realizacji zadań dofinansowanych z budżetu Województwa Śląskiego w latach poprzednich w obszarze zintegrowanej profilaktyki uzależnień, rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii oraz przeprowadzono 7 kontroli merytoryczno-finansowych.

W 2025 roku, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na realizację zadań z zakresu zwalczania narkomanii i alkoholizmu wydatkował środki finansowe w łącznej kwocie 2 880 600,27 zł.

Ponadto, w mieniu Marszałka Województwa Śląskiego ROPS prowadził łącznie 168 spraw dotyczących zezwoleń na hurtowy obrót w kraju napojami alkoholowymi o zawartości do 18 % alkoholu, w tym wydał 117 zezwoleń.

Edukacja publiczna i wzmacnianie zintegrowanych oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień

Doskonalenie zawodowe

W 2025 roku szkolenia z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom, w tym alkoholizmowi, narkomanii i uzależnieniom behawioralnym zostały zlecone organizacjom pozarządowym i podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w ramach *Konkursu ofert na realizację przedsięwzięć w zakresie profilaktyki uzależnień w 2025 roku*, przeprowadzonego przez Zarząd Województwa Śląskiego. W ramach wdrażania 8 projektów konkursowych na podstawie umów dotacyjnych, dofinansowane podmioty zrealizowały:

- 1) Cztery konferencje obejmujące problematykę skutecznych oddziaływań profilaktyki uzależnień, oraz problemów alkoholowych, narkotyków i narkomanii, jak też uzależnień behawioralnych, w tym:
  - Konferencja regionalna pt.: *Pierwsze Śląskie Forum Przeciw Uzależnieniom – Move! Find Your Flow*, zorganizowana przez Europejską Fundację dla Zdrowia FEZ, w której uczestniczyły 120 osób pracujące w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom, m.in. pracownicy jednostek pomocy społecznej, przedstawiciele i działacze organizacji pozarządowych, pracownicy systemu oświaty, policji, systemu ochrony zdrowia.
  - Dwudniowy *Szczyt na temat Przeciwdziałania Uzależnieniom wśród Młodych 2025 – SPUM'25*, zorganizowana przez Fundację Nie Będziesz Szła Sama dla 63 osób pracujących w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.
  - Konferencja regionalna pt.: *Nowe metody walki z uzależnieniami*, zorganizowana przez Polskie Stowarzyszenie Psychologów, Psychoterapeutów i Lekarzy dla 84 uczestników, w tym osób pracujących w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom, pracowników systemu pomocy społecznej, policji, systemu oświaty, systemu ochrony zdrowia, psychologów, terapeutów uzależnień, prawników.
  - Dwudniowa Konferencja pn.: *Wyzwania i rozwiązania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom* zorganizowana przez Fundację Silesia Pro Publico dla 65 osób pracujących w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom, w tym: pracowników jednostek pomocy społecznej, systemu wspierania i pieczy zastępczej, policji, systemu oświaty, systemu ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych.

W konferencjach łącznie uczestniczyło 332 osoby, którzy wysoko je ocenili – średnia ocena wszystkich konferencji wyniosła 4,74 w skali 1-5 (gdzie 1 oznacza najniższą a, 5 najwyższą ocenę).

- 2) Cztery szkolenia obejmujące tematykę profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, w tym:
  - *Szkolenie dla pracowników sektora pomocowego w zakresie udzielania pomocy dzieciom i młodzieży w związku z występowaniem problemu uzależnienia w rodzinie*, zorganizowane przez Stowarzyszenie „Chcę Inaczej” dla 36 uczestników – pracowników sektora pomocowego.
  - *Szkolenia dla realizatorów rekomendowanego programu profilaktycznego pn. „Spójrz Inaczej” kl. I-III*, zorganizowane przez Stowarzyszenie Psychoprofilaktyki „Spójrz Ina-

czej”, w których uczestniczyło 36 nauczycieli klas I-III szkół podstawowych z Zabrze, Chorzowa, Sosnowca, Mysłowic, Dąbrowy Górniczej, Imielina, Rybnika, Pszowa, Knurowa, Wodzisławia Śląskiego i Bielska Białej.

- Szkolenie nt. *Rozpoznawanie wzorców picia i podejmowanie interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie oraz profilaktyka FASD*, zorganizowane przez Instytut Społecznego Rozwoju Sp. z o. o. dla 20 uczestników – pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i organizacji pozarządowych realizujących zadania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.
- Szkolenie pn.: *Dzieci i młodzież w obliczu narkotyków. Szkolenie wspierające system doskonalenia zawodowego przedstawicieli różnych grup zawodowych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom* zorganizowane przez Stowarzyszenie Centrum Zdrowia i Leczenia Uzależnień „Familia Dębowa 5” dla 24 uczestników.

We wszystkich szkoleniach łącznie uczestniczyło 116 osób. Uczestnicy wysoko ocenili szkolenia – średnia ocena wszystkich szkoleń w skali 1-5 (gdzie 1 oznacza najniższą a, 5 najwyższą ocenę) wyniosła 4,81.

W ramach realizacji powyższego zadania objęto oddziaływaniem edukacyjnym łącznie 448 osób.

Zlecenie realizacji szkoleń i konferencji doskonalenia zawodowego umożliwiła poszerzenie wiedzy i kompetencji zawodowych przedstawicieli różnych grup zawodowych realizujących zadania w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz wymianę doświadczeń osób pracujących w przedmiotowym obszarze ze szczególnym uwzględnieniem osób pracujących z dziećmi i młodzieżą, w zakresie:

- skutecznych oddziaływań profilaktycznych i metod pracy z dziećmi i młodzieżą,
- umiejętności rozpoznawania problemów emocjonalnych i behawioralnych dzieci i młodzieży oraz czynników chroniących i czynników ryzyka,
- wiedzy na temat szkód powodowanych spożywaniem napojów alkoholowych, w tym profilaktyka FASD,
- pracy z osobami uzależnionymi i ich rodzinami/bliskimi.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego kontynuował współpracę z regionalnymi podmiotami realizującymi zadania na rzecz upowszechnienia wiedzy na temat używania i skutków stosowania środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych. Realizując zapisy zawartego w 2023 roku porozumienia powołującego do życia *Regionalną koalicję na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim* pomiędzy Województwem Śląskim – Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach i Komendą Wojewódzką Policji w Katowicach kontynuowano współpracę partnerską, w tym, w zakresie współorganizacji regionalnych konferencji, w tym:

- 1) Dzięki współpracy ROPS, Wojewódzkiej Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach i Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach zorganizowano *X Wojewódzką Konferencję pn. Cisza, która krzyczy – jak rozpoznać i reagować na uzależnienie*. Konferencja poświęcona była aktualnym wyzwaniom związanym z profilaktyką i diagnozą uzależnień wśród młodych osób oraz zachowaniom ryzykownym dzieci i młodzieży, jak również zagrożeniom w sieci. W spotkaniu wzięło udział 350 osób, w tym dyrektorzy szkół i nauczyciele, animatorzy pracy z dziećmi i młodzieżą, koordynatorzy i członkowie gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów uzależnień w województwie śląskim, koordynatorzy szkolnych i powiatowych programów edukacyjnych „ARS, czyli jak dbać o miłość?” i „Smak życia czyli debata o dopalaczach”, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Policji i Straży Miejskiej oraz pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Celem konferencji było zapoznanie uczestników z najnowszymi trendami w zakresie uzależnień,

w tym behawioralnych, integracja środowisk pracujących z dziećmi i młodzieżą, a także promocja skutecznych rozwiązań i dobrych praktyk.

- 2) Efektem współpracy ROPS z Wydziałem Prewencji Wojewódzkiej Komendy Policji w Katowicach oraz Wydziałem Rodziny i Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego była współorganizacja konferencji pn. *Interdyscyplinarność instytucji – skuteczna pomoc osobom objętym procedurą Niebieskie Karty z problemem alkoholowym*. W spotkaniu udział wzięło 300 osób, w tym m. in. przewodniczący/wydelegowani członkowie zespołów interdyscyplinarnych województwa śląskiego, funkcjonariusze komend miejskich i powiatowych (koordynatorzy Procedury „Niebieskie Karty”) oraz członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Celem przedsięwzięcia było przedstawienie i omówienie kluczowych aspektów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz jej aktów wykonawczych w kontekście funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno-pomocowych oraz gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Ponadto, ROPS kontynuował współpracę w ramach drugiej edycji ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej pt.: *Profilaktyka FASD – Cięża bez alkoholu*, organizowanej przez Instytut Nowej Kultury w latach 2024-2025, adresowanej do jednostek samorządu terytorialnego. W jej ramach zorganizowano webinaria eksperckie online poświęcone aktualnym zagadnieniom związanym z profilaktyką FASD. Adresatami webinarów byli pracownicy socjalni, samorządowcy, pracownicy służby zdrowia i placówek opiekuńczo-oświatowych i inni specjaliści zainteresowani problematyką FASD. W ramach kampanii przygotowano także materiały graficzne oraz artykuły eksperckie, które uczestnicy mogli publikować w swoich kanałach informacyjnych w celu upowszechnienia wiedzy na temat profilaktyki FASD w środowisku lokalnym.

Wspieranie oddziaływań służących edukacji publicznej w szerokim tego słowa znaczeniu oraz profilaktyki uzależnienia od alkoholu, innych środków psychoaktywnych, jak i od czynności, jest zadaniem Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030, dlatego Zarząd Województwa Śląskiego przeprowadził Konkurs ofert na realizację przedsięwzięć w zakresie profilaktyki uzależnień w 2025 roku. Do udziału w konkursie, uprawnione były organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, których cele statutowe lub przedmiot działalności dotyczą spraw objętych zadaniami konkursu oraz te które jednocześnie prowadzą na terenie województwa śląskiego placówkę wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w oparciu o przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W wyniku przeprowadzenia procedur konkursowych, Zarząd Województwa Śląskiego przyznał dotacje na realizację trzech zadań konkursowych, w ramach których dofinansowano 7 projektów w zakresie:

- 1) Działalności profilaktyczno-edukacyjnej na rzecz upowszechnienia wiedzy dotyczącej używania i skutków stosowania środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, m.in. poprzez: regionalne kampanie społeczne lub inne przedsięwzięcia służące poprawie skuteczności profilaktyki uzależnień, w tym:
  - Przeprowadzenie przez Fundację Trzeźwość im. Krzysztofa Gmyrka kolejnej edycji regionalnej kampanii społecznej promującej trzeźwość w województwie śląskim pod hasłem: *Prowadzę, jestem trzeźwy. Wybieram mądrze*. Obejmowała ona równoległe oddziaływania prowadzone w województwie śląskim w różnych mediach dla łącznej liczby odbiorców ok. 2 mln osób na terenie województwa śląskiego. Celem kampanii było zwiększenie świadomości na temat skutków kierowania pojazdu pod wpływem alkoholu i innych środków odurzających oraz promującej odpowiedzialne zachowanie za kierownicą.

Kampania osiągnęła co najmniej 6 640 000 kontaktów na portalach YouTube, Tik Tok, Instagram, Facebook (zasięg większy w stosunku do kampanii z 2024 roku o ok. 780 000 kontaktów) oraz dotarła do: 1 343 922 użytkowników Facebooka i Instagrama, 809 599 użytkowników Tik Toka oraz 276 038 użytkowników You Tube na terenie województwa śląskiego.

Reklama osiągnęła szacunkowo: na tablicach billboardów – 3 625 000 kontaktów; na autobusach – 2 138 000 kontaktów; w 3 stacjach radiowych o łącznym zasięgu 5 215 159 osób została odtworzona 560 razy.

- 2) Działania służące poprawie skuteczności oddziaływań poprzez realizację programu profilaktycznego *Zdrowie i emocje – skrzynka z narzędziami*, w oparciu o współpracę Fundacji Gwiazda Nadziei i Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach. W ramach projektu:
- Opracowano merytoryczne i utrwalono 12 nagrań audio z ćwiczeniami uważnościowymi w celu wzbogacenia form oddziaływań profilaktycznych wobec uczniów w zakresie regulowania emocji, radzenia sobie z trudnymi przeżyciami oraz zapobiegania wczesnej inicjacji alkoholowej.
  - Zorganizowano webinarium dla 390 osób – realizatorów projektu, służące przygotowaniu ich do prowadzenia zajęć z dziećmi, przedstawieniu ogólnych założeń programu, zapoznaniu ze scenariuszami zajęć oraz pakietem edukacyjnym przeznaczonym do realizacji zajęć. Ponadto, zajęcia przyczyniły się do zwiększenia wiedzy na temat kwestii związanych ze spożywaniem napojów alkoholowych i środków psychoaktywnych.
  - Przeszkoleni nauczyciele przeprowadzili zajęcia z profilaktyki uzależnień wykorzystując otrzymane pakiety edukacyjne dla 12 379 uczniów 465 klas VI-VIII w 291 szkołach podstawowych.
  - Podczas zebrań w szkołach przeprowadzono zajęcia dla rodziców (wykorzystano e-dziennik i media społecznościowe szkół), celem których było wzmocnienie kompetencji wychowawczych rodziców w zakresie prawidłowego reagowania na pojawiające się ryzyko uzależnień wśród dzieci i młodzieży oraz wzmocnienie czynników chroniących. W zajęciach wykorzystano, przygotowane wcześniej przez specjalistów: broszurę edukacyjną oraz filmy edukacyjne.
- 3) Realizację programów profilaktycznych o naukowych podstawach lub dowiedzionej skuteczności w placówkach oświatowych, w tym programów rekomendowanych w projekcie:
- a) Fundacji Centrum Działań Profilaktycznych pn.: Pakiet programów rekomendowanych *Program Profilaktyczny Debata* (dla 695 uczniów klas V-VIII szkół podstawowych) i *Program Szkolna Interwencja Profilaktyczna* (dla 80 nauczycieli),
  - b) Towarzystwa Edukacji Otwartej: Program pn.: *Tutoring Szkolny – program pedagogiki dialogu* (dla 40 nauczycieli),
  - c) Stowarzyszenia Psychoprofilaktyki i Terapii Rodzin „SPTR”: *Smak Życia – czyli debata o dopalaczach* (dla 1 185 odbiorców),
- Łącznie, z programów skorzystało 2 tys. beneficjentów – dzieci, młodzieży oraz nauczycieli i wychowawców.
- 4) Wzmocnienie działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, z uwzględnieniem socjoterapii lub/i profilaktyki zachowań ryzykownych poprzez:
- a) Realizację projektu Fundacji Jesteśmy dla Was, prowadzącej placówkę wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (w formie pracy podwórkowej) dla 15 podopiecznych – prowadzono zajęcia pedagogiczne i socjoterapeutyczne oraz profilaktyczne w oparciu

- o rekomendowany program profilaktyki uniwersalnej *Iskra odporności*;
- b) Realizację projektu Fundacji Godne Życie, prowadzącej placówkę wsparcia dziennego dla 30 podopiecznych – prowadzono zajęcia pedagogiczne i socjoterapeutyczne oraz zajęcia w ramach programów profilaktycznych, w tym *Program Cukierki* dla 15 dzieci i program rekomendowany dla młodzieży na poziomie profilaktyki uniwersalnej *Fantastyczne Możliwości* dla 15 osób.

Realizacja powyższych projektów przyczyniła się do:

- upowszechnienia poprzez kampanie medialne świadomości społecznej dotyczącej skutków ryzykownego i problemowego spożywania napojów alkoholowych, stosowania innych środków psychoaktywnych oraz zachowań prowadzących do uzależnień,
- promocji trzeźwości i ograniczenia zjawiska uczestnictwa w ruchu drogowym pod wpływem środków psychoaktywnych, w tym kierowania pojazdami,
- objęcia oddziaływaniami profilaktyczno-edukacyjnymi rodziców i opiekunów na rzecz zwiększenia ich kompetencji wychowawczych dotyczących kształtowania postaw wobec substancji psychoaktywnych i nałogów behawioralnych poprzez pogłębienie ich wiedzy dotyczącej substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych w związku z czynnikami ryzyka, w tym problemami wieku adolescencji,
- przeprowadzenia zajęć grupowych dla nauczycieli i pedagogów służących poszerzeniu ich wiedzy jako osób pracujących bezpośrednio z dziećmi i młodzieżą na temat substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych oraz prawidłowej pracy z rodzicami,
- objęcie skutecznymi oddziaływaniami profilaktycznymi młodzieży, rodziców/opiekunów i nauczycieli/pedagogów dzięki wdrożeniu rekomendowanych programów profilaktycznych ujętych w bazie *Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego* i przeszkoleniu realizatorów takich programów.
- przeprowadzenie zajęć pedagogicznych, socjoterapeutycznych i profilaktycznych dla dzieci i młodzieży w ramach działalności placówki wsparcia dziennego prowadzonej w formie pracy podwórkowej.

W 2025 roku kontynuowano współpracę samorządami gminnymi województwa śląskiego, w zakresie wzmocniania oddziaływań prowadzonych wobec osób dorosłych, dzieci i młodzieży oraz ich rodzin. Intencją działania było wzmocnienie samorządów lokalnych, w realizacji zadań na rzecz wsparcia systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. W analizowanym czasie przeprowadzono procedurę ogłoszenia przez Zarząd Województwa Śląskiego konkursu ofert dla gmin i powiatów województwa śląskiego na zadanie pod nazwą: *Wzmocnienie lokalnych systemów przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim w 2025 roku*. Zadanie miało na celu wzmocnienie działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży na terenie województwa śląskiego w gminach województwa śląskiego, które uzyskują najniższe dochody za wydawanie zezwoleń na detaliczną sprzedaż napojów alkoholowych (do 400 tys. zł), oraz wzmocnienie skutecznych oddziaływań profilaktycznych w gminach i powiatach województwa śląskiego poprzez wdrażanie skutecznych programów profilaktycznych, tj. opartych o naukowe podstawy lub o potwierdzonej skuteczności, spełniających europejskie standardy profilaktyczne, w tym programy ujęte w bazie programów Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.

Sejmik Województwa Śląskiego podjął decyzję o udzieleniu pomocy finansowej samorządom województwa śląskiego z przeznaczeniem na wykonanie 15 projektów, w tym 11 dotyczących wzmocnienia działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży

oraz 4 dotyczących wdrożenia programów profilaktyki uzależnień. Ich realizacja przyczyniła się do:

- 1) Wzmocnienia działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym:
  - zapewnienia opieki 355 podopiecznym poprzez udział w zajęciach opiekuńczych, edukacyjnych i rozwojowych oraz organizację czasu wolnego,
  - wsparcia w sprawowaniu opieki nad dzieckiem dla 60 rodziców w pełnieniu ich ról opiekuńczych i wychowawczych,
  - urozmaicenia oddziaływań świetlicowych wobec dzieci i młodzieży,
  - umożliwienia podopiecznym placówek wzięcia udziału w zajęciach, pozwalających na rozwijanie uzdolnień oraz zainteresowań,
  - kontynuacji prowadzenia programów edukacyjnych, wychowawczych oraz profilaktycznych, przeciwdziałających negatywnym zjawiskom wśród dzieci i młodzieży takim jak uzależnienia oraz przemoc,
  - objęcia podopiecznych oddziaływaniami profilaktycznymi z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy,
  - nabycia przez podopiecznych placówek pożądaných umiejętności społecznych niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym,
  - zmniejszenia deficytów wychowawczych i edukacyjnych dzieci ze środowisk mniejszych szansach prawidłowego rozwoju osobistego i społecznego,
  - wzmocnienia współpracy podmiotów środowiska lokalnego w obszarze pracy z dzieckiem i rodziną,
  - wzmocnienia oddziaływań mających na celu wsparcie rozwoju umiejętności społecznych oraz współdziałania w grupie,
  - organizacji zajęć socjoterapeutycznych,
  - organizacji zajęć kompensacyjnych, logopedycznych, informacyjnych;
- 2) Wzmocnienia oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień poprzez wdrożenie programów o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, spełniających europejskie standardy jakości profilaktyki uzależnień, w tym 7 programów profilaktyki uniwersalnej ujętych w bazie programów *Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego* jako „dobra praktyka” lub „program obiecujący”. Wdrożono:
  - a) Rekomendowane programy profilaktyczne realizowane w 5 placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym:
    - *Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej* – dla 15 dzieci,
    - *Przyjaciele Zippiego* – dla 15 dzieci,
    - *Szkoła dla rodziców i wychowawców* – dla 15 rodziców.
  - b) Rekomendowane programy profilaktyczne realizowane w 34 klasach 6 szkół podstawowych i 3 szkół średnich, w tym:
    - *Program Debata* – dla 201 uczniów i 24 nauczycieli szkoły podstawowej;
    - *Program Lustró* – dla 339 odbiorców, w tym: 16 nauczycieli i 323 uczniów szkół średnich;
    - *Program Unplugged* – dla 290 odbiorców, w tym: 202 uczniów i 88 rodziców;
    - *Program Epsilon* – dla 89 osób, w tym 78 uczniów i 11 nauczycieli.
  - c) Program edukacyjny przygotowujących 16 realizatorów programu rekomendowanego

Projekt Lustró, w tym: pedagogów, nauczycieli, wychowawców szkół, tym samym poszerzono krąg specjalistów posiadających uprawnienia do wdrażania przedmiotowego programu w szkołach województwa śląskiego.

Łącznie z oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych, socjoterapeutycznych i profilaktyczno-edukacyjnych w projektach realizowanych przez samorządy skorzystało 1,9 tys. beneficjentów.

W celu monitorowania problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej Województwa Śląskiego podjęto następujące działania: przygotowano *Roczną informację o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego za rok 2024* w oparciu o art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym. W opracowaniu ujęto szczegółową analizę dotyczącą realizacji wszystkich zadań z obszaru przeciwdziałania narkomanii, alkoholizmowi i innym uzależnieniom i wydatków z nimi związanych na postawie wzoru sprawozdania określonego Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2016 roku w sprawie rocznej informacji o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego.

Przygotowano również *Raport z wykonania w 2024 roku Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*. W raporcie zawarto diagnozę problemu uzależnienia, informacje na temat efektów realizacji wojewódzkiego programu w 2024 roku oraz rekomendacje dotyczące wyboru i sposobu realizacji zadań w opisywanym obszarze w 2025 roku.

Opracowano także ankietę KCPU W-1 *Realizacja w 2024 roku Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030* z przeznaczeniem dla Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

Opublikowano i udostępniono na stronie www.rops-katowice.pl wyniki badań ankietowych w szkołach województwa śląskiego w ramach Europejskiego Programu Badań Ankietowych w Szkołach (European School Survey Project on Alcohol and Drugs – ESPAD), przeprowadzonych w 2024 roku.

Wzmocnienie systemu rozwiązywania problemów alkoholowych.

Wzmocnienie aktywności podmiotów w obszarze przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu i innych środków psychoaktywnych stanowi realizację *Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*. Mając na uwadze realizację zadań *Programu* służących wzmocnieniu aktywności podmiotów promujących i utrwalających trzeźwość, wspieraniu środowisk abstynenckich i samopomocowych, jak też wzmocnieniu oddziaływań na rzecz organizowania specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym, Zarząd Województwa Śląskiego przeprowadził *Konkurs ofert na realizację zadań w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim w 2025 roku*. Do udziału w konkursie, uprawnione były organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, których cele statutowe lub przedmiot działalności dotyczą spraw objętych zadaniami określonymi w art. 2 ustawy z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym.

W ramach zadania konkursowego pn.: *Rozwiązywanie problemów alkoholowych w województwie śląskim* dofinansowano projekty obejmujące: organizowanie specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym, w tym przemocą, służącej podniesieniu jakości oraz zwiększeniu dostępności do świadczeń pomocowych; oddziaływania na rzecz wzmocnienia procesu leczenia, redukcji szkód, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od alkoholu oraz ich bliskich; promocję i utrwalanie trzeźwości oraz wzmocnienie środowisk abstynenckich; działania służące zmniejszeniu dostępności alkoholu oraz promocja inicjatyw na rzecz przestrzegania prawa w zakresie produkcji, dystrybucji, sprzedaży, reklamy, promocji oraz spożywania napojów alkoholowych.

Dofinansowano realizację 7 projektów, z których łącznie skorzystało 616 beneficjentów – osób uzależnionych od alkoholu i współuzależnionych oraz ich rodzin – zwłaszcza z dziećmi i bliskich. W ramach dofinansowanych projektów podjęto różnego rodzaju oddziaływania, w tym:

- a) W ramach aktywności Abstynenckiego Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy *Jedność*, prowadzono oddziaływania pomocowe, informacyjne i motywujące dla osób dotkniętych problemem alkoholowym i ich bliskich dla 30 osób.
- b) Centrum Komunikacji i Mediacji *Dialog* zorganizowało różne formy specjalistycznej pomocy dla osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, w tym przemocą dla 171 osób. Prowadzono warsztaty kompetencji rodzicielskich, poradnictwo rodzinne warsztaty umiejętności psychospołecznych, dyżury w zakresie poradnictwa rodzinnego, doradztwa zawodowego i finansowego oraz warsztaty rozwoju osobistego.
- c) W ramach projektu zrealizowanego przez Caritas Diecezji Sosnowieckiej, zorganizowano różne formy wsparcia i pomocy dla 35 osób dotkniętych problemem alkoholowym i członków ich rodzin, w środowisku grup ryzyka związanego z uzależnieniem od alkoholu, w tym bezdomnością w tym: pomoc środowiskową pracownika socjalnego; grupy rozwoju osobistego prowadzonych; indywidualne rozmowy motywujące z osobami dotkniętymi problemem alkoholowym i z członkami ich rodzin, dyżury interwencyjno-wspierające, zajęcia informacyjno-edukacyjne, grupę zapobiegania nawrotom.
- d) Częstochowskie Stowarzyszenie *ETOH* prowadziło: grupę terapeutyczną zapobiegania nawrotom picia, grupę terapeutyczną dla osób współuzależnionych (Program Rozwoju Osobistego), w ramach wsparcia post terapeutycznego – grupę samorozwoju, grupę rozwoju osobistego dla DDA i DDD oraz osób chcących działać na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych w zakresie pracy nad nabywaniem umiejętności psychospołecznych i specjalistyczne konsultacje indywidualne (lekarza, psychologa, psycho-terapeuty lub specjalisty psychoterapii uzależnień) – dla 53 osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, w tym przemocą.
- e) W ramach projektu Wspólnoty Dobrego Pasterza, zorganizowano stacjonarne dyżury interwencyjno-wspierające w myśl dialogu motywującego, warsztaty umiejętności psychospołecznych „Bez alkoholu... JESTEM KIMŚ!” oraz warsztaty umiejętności społeczno-finansowych pn. „Długi? Mam pod kontrolą!” oraz zajęcia (prowadzone w oparciu o program edukacyjno-korekcyjny) dla osób uchylających się od płacenia alimentów. Beneficjentami projektu było 65 osób dotkniętych problemem alkoholowym, w tym osób uzależnionych, członków ich rodzin i bliskich, współuzależnionych.
- f) Zapewniono wsparcie osobom i rodzinom dotkniętym lub zagrożonym problemem alkoholowym, w tym przemocą domową dla 75 beneficjentów poprzez prowadzenie oddziaływań o sprawdzonej skuteczności, służących wzmocnieniu procesu terapeutycznego osób uzależnionych od alkoholu oraz ich rodzin/bliskich w ramach projektu zrealizowanego przez Koło Zabrzańskie Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta.
- g) Fundacja Centrum Działań Profilaktycznych przeprowadziła kolejną edycję kampanii edukacyjnej *4s – Sprawdzone Skuteczne Szkolenie Sprzedawców* służącej ograniczaniu naruszeń w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych skierowaną do 185 beneficjentów – sprzedawców napojów alkoholowych w 5 gminach (Wisła, Gliwice, Racibórz, Rajcza i Sosnowiec). Realizacja przedsięwzięcia odbywała się w 4 etapach, w tym 2 etapów zakupów kontrolowanych i dwóch etapów szkoleń w miejscach sprzedaży alkoholu.

Zrealizowane projekty przyczyniły się do:

- udzielenia różnych form wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień,
- zwiększenia dostępu do pomocy psychologicznej, terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób dotkniętych problemem uzależnienia od alkoholu,

- wzmocnienia skuteczności oddziaływań terapeutycznych realizowanych wobec osób uzależnionych i ich rodzin, a także wobec osób zagrożonych problemem alkoholowym,
- udzielanie pomocy członkom rodzin osób uzależnionych od alkoholu lub osób mających problem w związku ze spożywaniem napojów alkoholowych,
- wzmocnienia oddziaływań na rzecz organizowania specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym oraz doświadczającym przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym, służących zwiększeniu dostępności świadczeń pomocowych i podniesieniu ich jakości,
- rozwinięcia umiejętności współpracy i współdziałania z innymi osobami,
- pogłębienia wiedzy na temat wielowymiarowej szkodliwości spożywania alkoholu,
- nabycia wiedzy na temat możliwości rozwiązywania problemów związanych ze spożywaniem (nadmiernym, ryzykownym, problemowym) napojów alkoholowych,
- wzmocnienia środowisk abstynenckich i samopomocowych w zakresie promocji działań utrwalających trzeźwość.

W 2025 roku, ROPS w imieniu Marszałka Województwa Śląskiego udzielił dotacji celowej Centrum Integracji Społecznej w Ogrodzieńcu prowadzonemu przez Gminę Ogrodzieniec. Dotacja obejmowała dofinansowanie zakupu wyposażenia pomieszczeń oraz przygotowanie stanowisk pracy, w tym zakup maszyn i urządzeń niezbędnych do prowadzenia działalności w ramach reintegracji zawodowej oraz zakup surowców, materiałów i narzędzi niezbędnych do rozpoczęcia działalności. W ramach działalności CIS prowadzona jest reintegracja społeczna i zawodowa osób podlegających wykluczeniu społecznemu, w tym osób uzależnionych bądź współuzależnionych od alkoholu oraz długotrwale bezrobotnych. Celem podejmowanych działań jest odbudowanie lub podtrzymanie umiejętności funkcjonowania uczestników CIS w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia przez nich ról społecznych w miejscu pracy i w życiu rodzinnym.

Zgodnie z zapisami ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Zarząd Województwa tworzy i prowadzi wojewódzki ośrodek terapii uzależnienia i współuzależnienia. W województwie śląskim funkcję takiego ośrodka pełni Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia (WOTUiW), działający w strukturach organizacyjnych Wojewódzkiego Ośrodka Lecznictwa Odwykowego i Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego z siedzibą w Gorzycach. W 2025 roku Województwo Śląskie udzieliło podmiotowi dotację, która umożliwiła m.in. na:

- a) Przeprowadzenie konsultacji merytorycznych w 4 placówkach leczenia uzależnień lub rehabilitacji odwykowej na terenie województwa w ramach programu wspierania placówek odwykowych.
- b) Utrzymanie internetowej bazy danych o placówkach odwykowych w województwie.
- c) Zebranie i opracowanie danych dotyczących leczenia uzależnienia od alkoholu na terenie województwa śląskiego w 2024 r., a następnie przedstawienie ich w *Raporcie o stanie lecznictwa odwykowego w województwie śląskim w roku 2024*.
- d) Organizację 2-dniowej wyjazdowej konferencji na temat *Psychoterapia skoncentrowana na rozwiązywaniu jako alternatywny model leczenia uzależnienia od alkoholu i innych substancji* dla pracowników merytorycznych podmiotów leczniczych sprawujących w województwie śląskim opiekę nad uzależnionymi od alkoholu oraz przedstawicieli podmiotów realizujących zadania dotyczące wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi (86 uczestników).

- e) Zorganizowanie 2 jednodniowych wyjazdowych zebrań dla osób kierujących placówkami leczenia uzależnień w województwie śląskim i/lub oddelegowanych pracowników (23 i 21 uczestników).
- f) Organizację 3 jednodniowych szkoleń dla 22 osób, w tym psychoterapeutów leczenia uzależnień, pielęgniarek i lekarzy psychiatrów na temat *Dialog motywujący w leczeniu uzależnień*.
- g) Organizację 2 jednodniowych szkoleń prowadzonych przez specjalistę prawa medycznego dla 48 uczestników – pracowników merytorycznych w zakresie prawnych aspektów pracy z pacjentem uzależnionym.
- h) Zorganizowanie 2 jednodniowych szkoleń dla 44 uczestników – nauczycieli na temat *Spektrum uszkodzeń poalkoholowych płodu (FASD)*.
- i) Przeprowadzenie drugiego etapu szkolenia w zakresie problematyki uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz możliwość pomagania osobom uzależnionym przebywającym w warunkach izolacji, dla 23 wychowawców zakładu karnego lub aresztu śledczego, osób będących w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi oraz psychologów.

Wspierając proces leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od alkoholu oraz ich bliskich, w ramach realizacji zadań określonych w *Programie*, ROPS przeprowadził ogłoszony przez Zarząd Województwa Śląskiego *Nabór wniosków dla podmiotów wykonujących działalność leczniczą, realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi na terenie województwa śląskiego w 2025 roku*. W ramach procedur złożone wnioski zostały poddane weryfikacji pod względem celowości, zakresów planowanych działań, oceny posiadanych zakresów rzeczowych, wyceny kosztów zadań oraz terminów ich realizacji.

W ramach naboru udzielono wsparcia finansowego na przeprowadzenie przedsięwzięć istotnych dla właściwego funkcjonowania 9 podmiotów wykonujących działalność leczniczą w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi na terenie województwa śląskiego. Wykonane inwestycje służą rozwojowi i modernizacji bazy materialnej oraz organizacyjnej podmiotów leczniczych w województwie śląskim, realizujących programy psychoterapii uzależnień i współ-uzależnień oraz udzielających indywidualnych świadczeń zapobiegawczo-leczniczych i rehabilitacyjnych osobom uzależnionym od alkoholu oraz członkom ich rodzin przez wykwalifikowaną kadrę. Zrealizowane przedsięwzięcia zwiększyły także komfort pacjentów oraz polepszyły warunki pracy personelu świadczącego pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom.

Przeciwdziałanie narkomanii

Wspieranie zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień należy do podstawowych sposobów wdrażania Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030. Kierując się intencją wzmacniania dostępności oraz poszerzenia oferty pomocowej do terapii, rehabilitacji i reintegracji dla osób uzależnionych od narkotyków oraz ich rodzin, w 2025 roku ROPS przeprowadził ogłoszony przez Zarząd Województwa Śląskiego *Konkurs ofert na realizację zadań w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim w 2025 roku*. Do udziału w konkursie, uprawnione były organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, których cele statutowe lub przedmiot działalności dotyczą spraw objętych zadaniami określonymi w art. 2 ustawy z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym.

Konkurs przewidywał m.in. dotowanie realizacji projektów w ramach zadania konkursowego pod nazwą *Przeciwdziałanie narkomanii w województwie śląskim*, poprzez działania na rzecz ograniczenia stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP; działania na rzecz zwiększenia dostępności do terapii, rehabilitacji i reintegracji dla osób uzależnionych od narkotyków oraz ich rodzin; oddziaływania pomocowe dla osób i rodzin zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych od substancji psychoaktywnych; działania na rzecz redukcji szkód zdrowotnych i społecznych będących konsekwencją problemów wynikających z uzależnienia od środków psychoaktywnych.

Dofinansowano realizację 6 projektów, w których objęto wsparciem łącznie 668 osób, w tym zagrożonych uzależnieniem od środków psychoaktywnych bądź uzależnionych oraz członków ich rodzin i bliskich. Dotacjobiorcy zorganizowali różne formy wsparcia, w tym:

- 1) Oddziaływania post-terapeutyczne zorganizowane przez Stowarzyszenie MONAR, podczas 14-dniowego obozu terapeutycznego, takie jak terapia grupowa i indywidualna, warsztaty psychoedukacyjne i treningi umiejętności życiowych, programy motywacyjne i trening zachowań abstynenckich oraz działania integracyjne i rodzinne (zajęcia dla rodzin, aktywności sportowo-rekreacyjne) dla 77 beneficjentów.
- 2) Prowadzone przez Fundację Zapobiegania i Resocjalizacji Uzależnień „Nadzieja” dla 138 osób: konsultacje psychologiczne, poradnictwo prawne w formie indywidualnych konsultacji (umożliwiające beneficjentom uzyskanie pomocy w rozwiązaniu problemów prawnych) oraz wdrożenie rekomendowanego *Programu Wzmacniania Rodziny* dla 5 rodzin (10 osób).
- 3) W ramach aktywności Stowarzyszenia Promocji Zdrowia i Trzeźwego Stylu Życia SZANSA zrealizowało 2 projekty w zakresie oddziaływań readaptacyjnych dla osób uzależnionych od narkotyków, po zakończonym procesie terapeutycznym, w tym: *Program readaptacji społecznej dla osób uzależnionych oraz ich rodzin* (39 beneficjentów), jak też *Przygotowanie spektaklu teatralnego przez uczestników programu readaptacyjnego* (12 beneficjentów) – łącznie dla 51 beneficjentów.
- 4) W ramach projektu Oddziału Terenowego w Katowicach Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii prowadzono działalność poradniczą i warsztatową w zakresie zwiększenia umiejętności radzenia sobie z uzależnieniem od narkotyków, w tym prowadzono grupę wsparcia dla rodziców dzieci uzależnionych od narkotyków oraz konsultacje indywidualne dla rodziców i bliskich osób uzależnionych od narkotyków – 22 odbiorców.
- 5) Zorganizowano, w ramach projektu Stowarzyszenia *Chcę Inaczej* pomoc indywidualną i grupową dla dzieci (zagrożonych uzależnieniem od środków psychoaktywnych lub uzależnionych) i ich rodziców/opiekunów prawnych (50 beneficjentów), m in.: indywidualne spotkania diagnostyczne w obecności rodziców/opiekunów, indywidualne sesje z psychoterapeutą, indywidualne sesje z rodzicami /opiekunami prawnymi, grupę wsparcia dla dzieci z rodzicami/opiekunami prawnymi, grupowe warsztaty umiejętności dla dzieci wraz z rodzicami lub opiekunami prawnymi oraz zapewniano konsultacje z lekarzem psychiatrą.

Zrealizowane projekty przyczyniły się do:

- udzielenia różnych form pomocy/wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień
- polepszenia dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób dotkniętych problemem narkomanii,
- wzmocnienia skuteczności oddziaływań terapeutycznych realizowanych wobec osób uzależnionych od środków psychoaktywnych i ich rodzin,
- wsparcia członków rodzin osób uzależnionych od narkotyków lub mających problem w związku z używaniem narkotyków,

- poszerzenia umiejętności beneficjentów zadań w zakresie szkodliwych sposobów przystosowywania się osób współuzależnionych do zaistniałej sytuacji wynikającej z używania narkotyków przez osobę bliską,
- wzrostu umiejętności osób z problemem narkotykowym w zakresie pełnienia ról społecznych beneficjentów,
- rozwinięcia umiejętności współdziałania z innymi osobami,
- pogłębienia wiedzy na temat używania narkotyków oraz ich wielowymiarowej szkodliwości,
- nabycia wiedzy na temat sposobów rozwiązywania problemów związanych z używaniem narkotyków,
- zwiększenia szans na utrzymanie abstynencji osób uzależnionych od narkotyków po zakończonym leczeniu,
- zwiększenia zdolności osób uzależnionych do zapobiegania nawrotom choroby, poprzez działania post-terapeutyczne.

W Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej Województwa Śląskiego działał ekspert wojewódzki do spraw informacji o narkotykach i narkomanii powołany przez Zarząd Województwa Śląskiego. W 2025 roku uczestniczył w pracach komisji konkursowej oceniającej oferty konkursowe z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom oraz w aktywnościach medialnych, dzieląc się wiedzą ekspercką i doświadczeniem z zainteresowanymi.

Regularne wzmacnianie procesu leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od narkotyków jest istotnym zadaniem, realizowanym od lat przez Województwo Śląskie, stąd też w 2025 roku ROPS przeprowadził ogłoszony przez Zarząd Województwa Śląskiego *Nabór wniosków dla podmiotów wykonujących działalność leczniczą, realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii na terenie województwa śląskiego w 2025 roku*. W ramach procedury złożone wnioski zostały poddane weryfikacji pod względem celowości, zakresów planowanych działań, oceny posiadanych zakresów rzeczowych, wyceny kosztów zadań oraz terminów ich realizacji.

W ramach naboru udzielono wsparcia finansowego na przeprowadzenie przedsięwzięć istotnych dla właściwego funkcjonowania 8 podmiotów wykonujących działalność leczniczą w zakresie przeciwdziałania narkomanii na terenie województwa śląskiego. Wykonane inwestycje umożliwiły wzmocnienie infrastruktury podmiotów realizujących w województwie śląskim programy psychoterapii uzależnień i współuzależnień oraz udzielających indywidualnych świadczeń zapobiegawczo-leczniczych i rehabilitacyjnych osobom uzależnionym od narkotyków i członkom ich rodzin. Środki dotacyjne, przeznaczone na wykonanie zadań ważnych z punktu widzenia świadczenia usług zdrowotnych w zakresie przeciwdziałania narkomanii, pozwoliły na podniesienie poziomu świadczonych usług dla osób uzależnionych od narkotyków i ich rodzin lub bliskich, modernizację zasobów lokalowych i wyposażenia podmiotów prowadzących działalność leczniczą, w których realizowane są programy terapeutyczne i rehabilitacyjne oraz inne świadczenia na rzecz przeciwdziałania narkomanii dla osób uzależnionych i ich rodzin. Zrealizowane przedsięwzięcia zwiększyły komfort pacjentów oraz polepszyły warunki pracy personelu świadczącego pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom.

Działania Województwa Śląskiego finansowane z innych źródeł

Obok wyżej opisanych zadań, w 2025 roku prowadzone były też przedsięwzięcia Województwa Śląskiego finansowane z innych niż źródła, korespondujące merytorycznie z celami określonymi w *Programie przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*. Najważniejsze z nich to:

Monitorowanie problemów społecznych

W 2025 r. opracowano raport pn. *Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo śląskie 2025*, w którym ujęto informacje na temat liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w województwie śląskim w latach 2022-2024 wg powodów jej udzielenia, w tym z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy domowej (rozdział 6. *Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej*) oraz informacje na temat zadań zrealizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w 2024 r. w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy domowej (podrozdział 8.4. *Kształcenie oraz szkolenie zawodowe kadr pomocy i integracji społeczne*).

Ponadto, ROPS przygotowano raport pn.: *Badanie potrzeb szkoleniowych podmiotów zapewniających wsparcie środowiskowe i instytucjonalne w województwie śląskim – raport z badania*, zawierający m.in. potrzeby szkoleniowe dotyczące problematyki rozwiązywania problemów alkoholowych/uzależnień zgłoszone przez pracowników służb społecznych

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

W 2025 roku udzielono 15 dotacji w trybie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie dotyczących inicjatyw w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej na rzecz mieszkańców województwa śląskiego wdrażanych przez organizacje pozarządowe. Projekty te były realizowane przez 8 organizacji pozarządowych na łączną kwotę 145.000,00 zł i dotyczyły m.in. świadczenia pomocy interwencyjnej i psychologicznej, specjalistycznego poradnictwa dla osób doświadczających przemocy domowej, zajęć indywidualnych i grupowych dla osób stosujących przemoc domową oraz działań wspierających kadrę bezpośrednio pracującą z osobami doświadczającymi przemocy domowej i stosującymi przemoc domową. Przedsięwzięcie realizowało założenia *Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie śląskim na lata 2021-2025* w zakresie celu operacyjnego nr 1: *Edukacja publiczna oraz wspieranie oddziaływań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie* oraz celu operacyjnego nr 2: *Wspieranie lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie*.

Wykonując obowiązek organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, w 2025 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego zorganizował specjalistyczne szkolenia dla 302 osób prowadzone w 9 grupach warsztatowych. Odbiorcami szkoleń byli przedstawiciele instytucji, które zajmują się przeciwdziałaniem przemocy domowej, w tym w szczególności jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, ochrony zdrowia, oświaty, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. Celem zrealizowanych przedsięwzięć było wzmocnienie kompetencji i umiejętności zawodowych osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, w tym członków zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno-pomocowych. Jednocześnie, udostępniono na stronie internetowej ROPS następujące bazy danych:

- Wykaz powiatowych centrów pomocy rodzinie województwa śląskiego,
- Wykaz ośrodków pomocy społecznej województwa śląskiego,
- Zaktualizowaną na 2025 rok bazę teleadresową jednostek poradnictwa specjalistycznego dla osób doznających przemocy domowej,
- Zaktualizowaną na 2025 rok bazę teleadresową placówek zapewniających schronienie osobom doznającym przemocy domowej,
- Zaktualizowaną na 2025 rok bazę teleadresową podmiotów i organizacji przeciwdziałających przemocy domowej,

- Zaktualizowaną na 2025 rok bazę teleadresową podmiotów realizujących programy korekcyjno-edukacyjne,
- Zaktualizowaną na 2025 rok bazę teleadresową podmiotów realizujących programy psychologiczno-terapeutyczne,
- Zaktualizowaną na 2025 rok bazę teleadresową specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej.

3. PODSUMOWANIE, WNIOSKI I REKOMENDACJE

Działania Samorządu Województwa Śląskiego w 2025 roku w ramach *Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030* przyczyniły się do wdrożenia zadań w zakresie: profilaktyki uzależnień, w tym od alkoholu, narkotyków i czynności prowadzących do uzależnienia, edukacji publicznej dotyczącej problematyki uzależnień, w tym szkód powodowanych szkodliwym lub problemowym stosowaniem alkoholu i używaniem narkotyków, aktywności na rzecz ograniczania zjawiska uzależnienia w województwie śląskim, doskonalenia zawodowego osób realizujących zadania w przedmiotowym obszarze. W okresie sprawozdawczym realizowane zostały przedsięwzięcia mające na celu:

- wzmocnienie oddziaływań prewencyjnych wobec różnych grup odbiorców, w tym wobec dzieci i młodzieży (poprzez programy profilaktyki uzależnień o sprawdzonej skuteczności, w tym rekomendowane),
- wsparcie osób i rodzin z problemem używania i uzależnienia,
- wzmocnienie procesu terapii uzależnienia i współuzależnienia oraz procesu postterapeutycznego i post-rehabilitacyjnego,
- kontynuację procesu modernizacji infrastruktury podmiotów leczniczych prowadzących działalność na rzecz przeciwdziałania skutkom używania substancji psychoaktywnych,
- dążenie do zwiększenia świadomości społecznej w zakresie właściwego postrzegania problemów narkomanii i alkoholizmu, uzależnień behawioralnych,
- pogłębienia wiedzy na temat używania narkotyków i alkoholu oraz ich wielowymiarowej szkodliwości,
- kontynuację prowadzenia programów edukacyjnych, wychowawczych oraz profilaktycznych, przeciwdziałających negatywnym zjawiskom wśród dzieci i młodzieży takim jak uzależnienia oraz przemoc,
- realizację kolejnych edycji kampanii społecznych promujących trzeźwość, z uwzględnieniem zagrożeń współczesnymi uzależnieniami,
- rozpoznawanie oraz monitorowanie problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi oraz z ich używaniem.

Środki finansowe na realizację Programu pochodziły z dochodów uzyskiwanych przez Województwo Śląskie z tytułu wydawania zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu, zgodnie z art. 9³ ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Mając na uwadze celowość prowadzonych działań oraz ich efekty, jak też biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenie w realizacji zadań na rzecz przeciwdziałania narkomanii i alkoholizmowi, w 2026 roku rekomenduje się kontynuację działań takich jak:

- 1) Wspieranie w trybie konkursowym systemowych działań na rzecz osób zagrożonych uzależnieniem oraz dotkniętych problemem alkoholowym i narkotykowym, w tym w szczególności członków rodzin oraz osób bliskich. Istotne jest zapewnienie dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej, wspieranie programów ograniczania szkód zdrowotnych przeznaczonych dla osób używających substancji psychoaktywnych w sposób szkodliwy oraz osób uzależnionych. Ważna jest także realizacja oddziaływań post-rehabilitacyjnych oraz reintegracja osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.
- 2) Wspieranie działalności prowadzonej przez różne podmioty z zakresu profilaktyki uzależnień,

- z uwzględnieniem oddziaływań, wdrażających strategię i programy profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej, przeznaczone dla szerokiego grona odbiorców, w tym dla uczniów, rodziców i wychowawców, osób eksperymentujących, używających ryzykownie i szkodliwie substancji psychoaktywnych. Szczególnie ważne jest promowanie i wspieranie realizacji programów profilaktycznych o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w tym programów rekomendowanych.
- 3) Wspieranie modernizacji infrastruktury podmiotów leczniczych prowadzących działalność na rzecz przeciwdziałania skutkom używania substancji psychoaktywnych celem zapewnienia właściwych warunków lokalowych do prowadzenia działań terapeutycznych, podwyższenia jakości i zwiększenia dostępności do specjalistycznych świadczeń oraz dostosowania pomieszczeń i budynków do leczenia pacjentów z niepełnosprawnościami.
  - 4) Wzmocnienie aktywności na rzecz zwiększania kompetencji i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów, w tym kontynuowanie realizacji szkoleń, konferencji, forów związanych z doskonaleniem zawodowym osób pracujących w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom, co jest gwarantem wdrażania i prowadzenia wysokiej jakości działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
  - 5) Realizację przedsięwzięć służących edukacji publicznej mieszkańców województwa śląskiego na rzecz zwiększania świadomości społecznej w zakresie niebezpieczeństw związanych z podejmowaniem zachowań ryzykownych i stosowaniem substancji psychoaktywnych. Uzależnienie stanowi problem zarówno społeczny jak i zdrowotny, a związane z nim zagrożenia, wymagają zwiększenia świadomości społecznej w obszarze zagrożeń, jakie niesie i konsekwencji jakie powoduje. Istotna jest także edukacja publiczna prowadzona we współpracy z szerokim gronem instytucji i partnerów, podmiotów takich jak Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach.
  - 6) Monitoring problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, pozwalający na jednoczesne dokonanie oceny ich oddziaływań na różnych płaszczyznach oraz diagnozowanie sytuacji z wykorzystaniem dostępnych analiz, ekspertyz i badań.
  - 7) Stałą współpracę Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego z różnymi podmiotami i specjalistami realizującymi zadania z zakresu problematyki przeciwdziałania uzależnieniom, w tym z ekspertem wojewódzkim do spraw informacji o narkotykach i narkomanii.
  - 8) Stałą analizę zadań prowadzonych w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, która pozwoli na wyznaczanie dalszych kierunków działań oraz ich realizację, adekwatnie do potrzeb i możliwości.